

OPINNÄYTETYÖ

Jalkautuva kirjastotyö - Yhteistyömalli Turun pääkirjaston Stoorille ja nuorisopalveluille

Maisa Fyrqvist & Frida Pietilä

Yhteisöpedagogi AMK

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(11/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus (AMK)

Tekijät: Frida Pietilä & Maisa Fyrqvist

Opinnäytetyön nimi: Jalkautuva kirjastotyö - Yhteistyömalli Turun pääkirjaston Stoorille ja nuorisopalveluille

Sivumäärä: 38 ja 0 liitesivua

Työn ohjaaja: Jenny Honka

Työn tilaaja: Turun pääkirjaston nuortenosasto Stoori

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli muodostaa yhteistyömalli Turun pääkirjaston Stoorille ja nuorisopalveluille. Yhteistyömalli tukee nuortenkirjastotyön ja nuorisopalvelujen välistä yhteistyötä.

Tilaaja oli Turun pääkirjaston nuortenosasto Stoori. Stoori toteuttaa nuortenkirjastotyötä Turun pääkirjastossa. Palvelut ovat ilmaisia ja Turun kaupungin tarjoamia. Yhteistyömallin on tarkoitus muodostua Stoorin ja Turun nuorisopalveluiden välille. Yhteistyömallin toteuttamisympäristönä toimii Turun nuorisotilat.

Tietoperustassa avattiin käsitteitä nuortenkirjastotyö, osallisuus, nuorisotyö ja moniammatillinen yhteistyö. Käsitteiden merkitystä opinnäytetyön kannalta perusteltiin yhteistyömallin näkökulmasta.

Menetelminä käytettiin haastatteluja ja benchmarkkausta. Haastattelut järjestettiin puolistrukturoituina ryhmä- ja yksilöhaastatteluina. Haastattelut suoritettiin nuorisopalveluiden ja kirjastopalveluiden työntekijöille, sekä palveluiden päälliköille. Tuloksia analysoitiin teemoittamalla haastatteluja. Benchmarking-materiaalia etsittiin aiemmin tehdystä jalkautuvasta kirjastotyöstä. Benchmarking-materiaalia vertailtiin keskenään.

Tulokset osoittavat molempien palveluiden halukkuuden yhteistyölle. Nuorten lukutaitoa ja intoa lukemiseen halutaan parantaa yhteistyön avulla. Molemmilla osapuolilla on vahvuuksia yhteistyön varalle ja ideoita sen toteuttamiseen.

Tuotoksena syntyi yhteistyömalli, joka sisältää ideoita ja ohjeita yhteistyön toteuttamiseen.

Asiasanat: nuoret, kirjastotyö, nuorisotyö, liikkuvat palvelut, moniammatillisuus, yhteistyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

Authors: Frida Pietilä & Maisa Fyrqvist
Title: Mobile library work - Creating a concept for cooperation between Turku Main Library's Youth Story and Youth Services
Number of Pages: 38 and 0 attachment pages
Supervisor: Senior Lecturer Jenny Honka
Commissioned by: Turku Main Library's Youth Story

The objective of our study was to create a concept for cooperation between Turku Main Library's Youth Story and the Youth Services of the City of Turku. The concept supports the cooperation between youth library work and Youth Services. The concept is meant to be used by the Youth Story and Youth Services.

The thesis was commissioned by Turku Main Library's Youth Story. The Youth Story offers free, public library services, which are funded by the City of Turku.

The theoretical section reviews the concepts of youth library work, involvement, youth work and multi-professional cooperation. These concepts are significant as they lay the foundation for the thesis.

The data were collected through interviews and benchmarking. The interviews were conducted individually and in groups. Both youth library workers and youth workers were interviewed along with the service managers. The data were analyzed thematically. The target for benchmarking was mobile library work carried out elsewhere in Finland.

Through the interviews, it became clear that both parties are willing to cooperate to improve youth literacy and enthusiasm of reading and that they can contribute with their own strengths and suggestions on future cooperation. As a concrete result of the thesis, a cooperation concept with instructions and ideas was produced.

Keywords: young people, library work, youth work, movable services, multi-professionalism, cooperation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TURUN PÄÄKIRJASTON STOORI.....	7
	2.1 Tilaajasta ja toimintaympäristöstä	7
	2.2 Kehittämistyön tarve.....	8
	2.3 Taustaa nuorten lukemisesta	9
3	TIETOPERUSTA.....	12
	3.1 Nuortenkirjastotyö ja osallisuus.....	12
	3.2 Nuorisotyö	13
	3.3 Moniammatillinen yhteistyö	15
4	MENETELMÄT	17
	4.1 Menetelmien valinta	17
	4.2 Haastattelut	18
	4.3 Benchmarking	21
	4.4 Aineiston analyysimenetelmät	22
5	TULOKSET JA ANALYSOINTI.....	23
	5.1 Haastattelujen tulokset.....	23
	5.2 Benchmarking-menetelmällä kerättyä materiaalia	30
6	TUOTOS	34
7	YHTEENVETO	37
	LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

Suomalaisten lukutaitoa on pidetty pitkään hyvänä, mutta viime vuosina alle 25-vuotiaiden lukutaidon taso on heikentynyt. Huippulukijoita on vähemmän ja heikkojen lukijoiden määrä lisääntyy koko ajan. (Lukuliike 2023a.) Haluamme opinnäytetyöllämme tuoda uusia ideoita kirjastotyön toteuttamiseen, ja samalla kehittää tapoja lasten ja nuorten lukutaidon parantamiseksi.

Opinnäytetyömme tilaajana on Turun pääkirjaston nuortenosasto Stoori. Opinnäytetyömme tarkoituksena on muodostaa yhteistyömalli Stoorin ja Turun nuorisopalveluiden välille. Tavoitteena on saada tuotokseksi toimiva ja käyttökelpoinen yhteistyömalli, jota voidaan hyödyntää kentällä. Yhteisöpedagogintutkimuksen opiskelijoina tuomme omaa asiantuntijuuttamme nuorten kohtaamisesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä osaksi yhteistyömallin rakentamista.

Yhteistyömallin on tarkoitus uudistaa käsitystä perinteisestä yhteistyötavasta kirjastojen ja nuorisopalveluiden välillä. Stoorilla on monipuolista kokemusta yhteistyöstä erilaisten tahojen kanssa, mutta kehittämistyömme yhteistyömallin tarkoituksena on luoda yhteistyötä nuorisopalveluiden kanssa systemaattisemmaksi. Yhteistyömalli tukee yhteistyötä nuortenkirjastotyön ja nuorisopalveluiden välillä kirjaston ulkopuolella. Sen on tarkoitus olla työkalu jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttajille. Yhteistyömalli siis auttaisi jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamisessa antamalla ohjeita ja ideoita sen toteuttamiseen.

Opinnäytetyössämme käytämme käsitettä jalkautuva kirjastotyö, jolla tarkoitamme kirjastorakennuksen ulkopuolella toteutettavaa kirjastotyötä. Käsite kokoaa yhteen tärkeimmät ominaisuudet uudistetussa tavassa toteuttaa nuortenkirjastotyötä. Kulmakivenä on jalkautua nuorten pariin heille tuttuihin ympäristöihin esimerkiksi tiloihin ja tapahtumiin kirjastorakennuksen ulkopuolella.

Stoorilta puuttuu parhaillaan toimintamalli yhteistyölle, jota voisi toteuttaa esimerkiksi nuorisotiloilla tai kouluissa ilman nuorten ilmaantumista perinteisenä miellettyyn kirjasto-ympäristöön. Olemme opinnäytetyössämme rajanneet mallin nuorisotiloissa toteutettavaan jalkautuvaan kirjastotyöhön. Opinnäytetyössämme otamme selvää, millaisista kokonaisuuksista käytännöllisen yhteistyömallin voi rakentaa. Tavoitteenamme on vastata kysymyksiin:

1. Millaisena kirjastotyö voi näyttäytyä nuorisotiloissa?
2. Miten nuortenkirjastotyötä voidaan toteuttaa paremmin nuorisotiloissa?

Kirjastopalvelut ovat yhteiskuntamme tasa-arvoa ylläpitäviä palveluita. Kirjastopalvelut tarjoavat monipuolisen joukon ilmaisia palveluita kaikille. Uskomme, että kirjastopalveluilla on rooli eriarvoisuuden vähenemisessä ja haluammekin kehittämistehtävämme parhaillaan tuovan kirjastoa saavutettavaksi useammalle nuorelle.

Tilaajamme Turun pääkirjaston Stoori on tuttu toiselle meistä opinnäytetyön tekijöistä opintoihin liittyvän kehittävän harjoittelun kautta. Tämän pohjalta tiedämme, millaista nuortenkirjastotyötä Stoorissa toteutetaan. Perinteiseksi miellettyjen kirjastopalveluiden lisäksi Stoori tarjoaa asiakkaille runsaasti palveluita, joista harvemmat ovat tietoisia.

Suurin osa kirjastopalveluiden asiakkaista tietää, että kirjastotyöhön kuuluu asiakkaille parhaiten näkyvä puoli. Näitä ovat esimerkiksi kirjojen hyllyttäminen ja asiakaspalvelu, kuten aineiston lainaamisen ja palauttamisen mahdollisuus. Kirjastotyö on kuitenkin paljon ennalta mainittua laajempi kokonaisuus. Kirjastopalveluihin kuuluu Stoorissa näiden lisäksi tapahtumien suunnittelu, järjestäminen ja mainostaminen. Nuortenkirjastotyöhön kuuluu erilaisten lukukampanjoiden toteutus, koulujen kanssa yhteistyössä tehdyt lukuvinkkaukset, lukuisten sosiaalisen median tilien ylläpito ja nuoria mahdollisesti kiinnostavan lainattavan materiaalin näkyvyyden varmistaminen.

Jalkautuvan kirjastotyön kautta on mahdollista uudistaa käsitystä nuorten kirjastopalveluista laajemmallakin tasolla. Nuorilla voi useasti ilmetä vanhentuneita käsityksiä kirjastopalveluista. Nuoret eivät aina ole tietoisia, millaisia kirjastopalvelut nykyään todellisuudessa ovat. Stoorissa vieraileville nuorille saattaa tulla yllätyksenä esimerkiksi lainattavan materiaalin monipuolisuus tai Stoorin tilassa löytyvät mahdollisuudet vapaa-ajan viettoon. Kirjastopalvelut voidaan nähdä korostuneen formaaleina palveluina, ja täten niistä voidaan luoda kuva vaikeasti lähestyttävänä. (Lundén 2023.)

Kartoitamme opinnäytetyössämme näkemyksiä yhteistyön sisällöstä toimijoilta kirjasto- ja nuorisopalveluiden kentällä. Käytämme opinnäytetyössämme kartoituksen toteuttamiseen haastatteluita ja benchmarking-menetelmää. Haastatteluita on käytetty erityisesti kartoittamaan kentällä toimivien mielipiteitä, näkemyksiä ja toimintaideoita. Haastatteluihin on valittu työntekijöitä sekä nuorisopalveluiden että kirjastopalveluiden kentiltä. Benchmarkingia puolestaan on käytetty ottamaan selvää, millaisia yhteistyön muotoja on nuortenkirjastotyössä Suomessa jo toteutettu. Benchmarkingin on tarkoitus auttaa ideoimaan käytännön lähestymistapoja yhteistyömalliin.

2 TURUN PÄÄKIRJASTON STOORI

Tässä luvussa kuvailemme tarkemmin opinnäytetyömme tilaajaa ja avaamme toimintaympäristöjä, jotka voivat hyödyntää kehittämistyötämme. Avaamme taustaa kirjastopalveluista ja kerromme, millaisen tarpeen ympärille opinnäytetyömme on rakennettu ja minkä takia.

Lisäksi kerromme taustaa nuorten lukutaidosta Suomessa. Käymme läpi syitä, mikä saa nuoret lukemaan, ja mikä puolestaan vähentää nuorten lukuintoa. Kerromme, minkä takia lukutaidon rooli on niin tärkeä sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Lopuksi käsittelemme hie- man, millainen kirjallisuus nuoria kiinnostaa nykyään.

2.1 Tilaajasta ja toimintaympäristöstä

Tilaajamme on Turun pääkirjaston nuortenosasto Stoori. Stoori on erityisesti 13–19-vuotiaille nuorille suunnattu tila Turun pääkirjastossa. Stoorissa voi esimerkiksi lukea, pelata, opiskella, oleskella, lainata kirjastomateriaalia, osallistua erilaisiin tapahtumiin ja tutustua näyttelyihin. Stoori on turvallinen paikka nuorille, ja nuorten ideat ja ehdotukset otetaan mielellään vastaan. (Turun kaupunki 2023c, 2023e.)

Yhteistyömallimme toinen osapuoli on nuorisopalvelut. Erityisesti jalkautuvaa kirjastotyötä so- vellamme tuotoksessamme nuorisopalveluiden piiriin kuuluviin nuorisotiloihin. Nuorisotilat ovat kuntien tarjoamia nuorten omia paikkoja. Niiden toiminta on pääasiassa suunnattu 9–18- vuotiaille nuorille. Nuorisotilat ovat päihdeettömiä ympäristöjä, joissa nuoret voivat esimerkiksi viettää vapaa-aikaansa pelaamalla, harrastamalla ja tapaamalla muita ikäisiään. Nuorisotilalla toimintaa ohjaavat tehtävään koulutetut nuorisotyöntekijät. (Turun kaupunki 2023d.)

Varsinais-Suomessa on lukuisia paikkoja, joissa kirjastot ja nuorisotilat ovat jo valmiiksi lähellä toisiaan peräti samassa rakennuksessa. Paikkaa, joissa esimerkiksi tämänkaltaiset palvelut yh- distyvät saman katon alle kutsutaan monitoimitaloiksi. Monitoimitalo on tilaratkaisu, jonka tar- koituksena on pyrkimys lisätä julkisten tilojen käyttöastetta ja uusien kunnallisten, moniamma- tillisten, sekä käytännön työverkostojen rakentamista (Nuorisotutkimusseura ry 2015). Esi- merkki tällaisesta monitoimitalosta Varsinais-Suomessa on Syvälahden monitoimitalo Turussa. Syvälahden monitoimitalossa yhdistyvät monipuoliset palvelut kuten päiväkotit, koulu, neu- vola, nuorisotila, liikuntahalli ja kirjasto. (Turun kaupunki 2023f.)

Siitä huolimatta, että monitoimitilat kokoavat eri palveluita yhteen helpommin saavutettavaksi, kaikki kokemukset monitoimitaloista eivät ole olleet positiivisia. Esimerkiksi Nokialla on havaittu haasteita. Nokian monitoimitalolla huomattiin pian käyttöönoton jälkeen, että tilat olivat liian pienet. Kaikki nuoret eivät mahtuneet heille tarkoitettuun nuorisotilaan, ja nuorisotyöntekijöiden resursseja kului nuorten valvomiseen ympäri monitoimitaloa. Tämä aiheutti häiriötä kirjastonkin puolelle. Nuorten viihtyvyys kärsi, kun esimerkiksi musiikin kuuntelua ei voitu toteuttaa kunnolla häiritsemättä kirjastopalveluiden asiakkaita. Tämä on Nokialla johtanut asiakkaiden katoamiseen ja toiveisiin nuorisotilan siirtämisestä muualle. (Yle 2022.)

Jalkautuvassa kirjastotyössä etuna tilan suhteen olisikin työn toteutuminen rajatusti nuorisotilan sisällä, tai ennalta sovitusti ja ohjatusti nuorisotilan läheisyydessä. Toivommekin yhteistyömallin mahdollistavan positiivisten kokemusten määrän kasvua myös monitoimitalojen kaltaisissa tiloissa, joissa kirjastopalveluiden ja nuorisopalveluiden asiakkaiden väliset kohtaamiset ovat saattaneet tuoda mukanaan jopa haasteita.

2.2 Kehittämistyön tarve

Turun pääkirjaston nuortenosasto Stoori haluaa nuorisopalveluiden kanssa tehdyn yhteistyön systematisoidumpaa mallia. Yhteistyötä Turussa on nuoriso- ja kirjastopalveluiden kanssa tehty jo aiemmin, mutta kehittämistyömme tavoitteena on saada uutta näkökulmaa yhteistyöhön ja soveltaa sitä juuri Stoorin tarpeisiin.

Yhteistyömallin luonnissa tärkeässä roolissa ovat Turun pääkirjaston ja Stoorin arvot. Stoorissa toteutetaan nuortenkirjastotyötä, jonka tarkoituksena on saada nuoret asiakkaat käyttämään kirjastopalveluita ja innostumaan kirjallisuudesta. Turun pääkirjaston arvoina ovat tasa-arvo, vastuullisuus ja hyvinvointi (Turun kaupunki 2022). Kehittämistyömme mallin on tarkoitus tukea näitä arvoja. Kehittämistyömme tarpeena ei ole vain toteuttaa uutta yhteistyömallia, vaan tuoda mallin avulla tasa-arvoista ja saavutettavaa nuortenkirjastotyötä yhä suuremmalle joukolle nuoria. Uusi yhteistyömalli tarvitaan, jotta Stoorilta löytyy käytöstään tuoreisiin näkökulmiin pohjautuva malli.

Nuortenkirjastotyön ajankohtaisuuteen ja tärkeyteen onkin viime vuosina herätty esimerkiksi huomioimalla nuoret kirjaston asiakkaina rekrytointiprosesseissa. Monet kunnat etsivät nuortenkirjastotyön osaajia, joilla on kirjastoalan koulutusten lisäksi esimerkiksi pedagogista osaamista tai kokemusta nuorisotyöstä. (Duunitori 2023.) Tästä voimmekin päätellä, että nuoria on

alettu nähdä uudella tavalla omana asiakasryhmänä, jonka tarpeisiin ollaan valmiita vastaamaan.

2.3 Taustaa nuorten lukemisesta

Huolimatta siitä, että suomalaisten lukutaito on keskimäärin hyvä, osaaminen kuitenkin vaihtelee kaikissa ikäluokissa. Erityisesti 2000-luvulla lukutaito on heikentynyt selvästi. Lasten ja nuorten keskuudessa on havaittavissa myös, että lukutaito on eriytynyt. Osa lapsista pystyy lukemaan pidempiä tekstejä sujuvasti jo alakoulussa, mutta joillekin lukeminen tuottaa vaikeuksia vielä yläkoulussa. Lisäksi monilukutaidon parantaminen olisi tärkeää. (Yle 2021.)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkinnan, tuottamisen ja arvottamiseen liittyvien taitojen hallintaa. Nämä tekstit auttavat ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja, sekä identiteetin rakentamista. (Tieteen Termipankki 2015.) Monilukutaitoon kuuluu kyky arvioida kriittisesti erilaisten tekstien luotettavuutta, ilmaisukeinoja, alkuperää ja kontekstia. Monilukutaitoon kuuluu myös olennaisesti valmius kehittää omaa lukutaitoa ja toimia tekstien kanssa vaihtelevissa tilanteissa, sekä hyödyntää erilaisia lukemisen tapoja. (Lukuliike 2023b.)

Lukutaito on ihmisoikeus ja reitti yksilön kehityksen, kouluttautumisen ja täyden kapasiteetin hyödyntämisen mahdollistamiseen. Lukutaito mahdollistaa parempaa terveyttä, hyvinvointia, tasa-arvoa, rauhaa ja demokratiaa. (Suomen YK-liitto 2023.) Lukutaito on perusta yhteiskunnassa pärjäämiselle ja kaikelle muulle oppimiselle (Opetushallitus 2021). Hyvä lukutaito on nykyään välttämätöntä, sillä se on edellytys opinnoissa menestymiselle ja yhteiskuntaan osallistumiselle. Vapaa-ajan lukemisella on tutkimusten mukaan todettu olevan rooli tekniseen lukutaitoon, sanavarastoon ja luetun ymmärtämiseen. (Majonen 2020, 128.)

Lukemisen on todettu virkistävän ja tuovan iloa elämään, sekä lapsilla ja nuorilla lukeminen auttaa verbaalisten kykyjen parantamiseen ja myös koulumenestykseen. Lukemisella on monia myönteisiä vaikutuksia, ja kirjasto toimiikin lukuharrastuksen apuna. (Tuomi 2016.)

Cambridgen yliopiston mukaan aikaisella lukemisella on positiivista hyötyä tulevaisuudessa. Huvikseen lukemisen huomattiin vaikuttavan positiivisesti kognitiivisten toimintojen kehitykseen ja nostavan mielenterveyttä muun muassa vähentämällä stressiä ja masennusta, jos lukemiseen käytti aikaa viikossa noin 12 tuntia. Myös keskittymiskyky parani ja käytösongelmat vähenivät. Lukevilla lapsilla ruutuaika oli pienempi, mikä auttoi nukkumaan pidempään. Nämä

positiiviset vaikutukset ovat tärkeitä tulevaisuuden oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. (Brierley 2023.)

Lukuinnon puute nuorten keskuudessa kasvaa. Moni nuori ei koskaan lue kirjoja ja kokee lukemisen liian tylsänä ja vaivalloisena. Syyksi ovat nuoret itsekin kertoneet esimerkiksi puhelimen ja muun tekniikan houkutuksen ajanviettotapana ja elämyksien löytymisen esimerkiksi peleistä, sosiaalisesta mediasta ja televisiosarjoista. Noin puolet lukevista nuorista ovat myös kokeneet, etteivät lukiessaan saa juurikaan sosiaalista tukea harrastukselleen. Harva nuori puhuu kavereilleen kirjoista ja lukevat nuoret kokevat, että heidän kaverinsa suhtautuvat lukemiseen negatiivisesti. (Yle 2023a.)

Suomen kirjastoseuran artikkelissa väitöskirjatutkijan ja Lukuklaani-tutkimushankkeen koordinaattorin Lotta-Sofia Aaltosen mukaan joillekin nuorille kirjasto on myös vieras paikkana. Monilta puuttuu tottumus kirjaston käyttöön. Aaltosen mukaan joidenkin nuorten kohdalla orastava lukumotivaatio lopahtaa kirjastoon menemisen ja sieltä sopivan kirjan löytämiseksi nähtävän vaivan vuoksi. (Kangas 2021.)

Lukeviakin nuoria kuitenkin on, ja nuorten lukutottumuksissa onkin nähtävillä tiettyjä yhtäläisyyksiä ja trendejä. Sosiaalinen media on viime vuosina mullistanut lukemisen kokemuksen ja uusia keinoja kuluttaa kirjoja on tullut markkinoille ja kirjastopalveluiden käyttöön runsaasti. Nuoret löytävät erilaisista sosiaalisista medioista inspiraatiota lukemiseen ja lukuvinkkejä suosituista uutuuskirjoista. Erityisesti TikTok-sovellus on sosiaalisen median kanavana muuttanut nuorten suhtautumista lukemiseen. (Yle 2023c.)

Lukevia nuoria kiinnostaa entistä enemmän lukea vieraskielisiä kirjoja, erityisesti englanniksi. Syitä tähän on esimerkiksi kirjavinkkien saanti englanninkielisiltä sosiaalisen median alustoilta. Suositeltavien kirjojen suomentamista ei yksinkertaisesti malteta jäädä odottamaan tai koetaan, että alkuperäiskielellä lukeminen on houkuttelevampaa. Tämä johtuen esimerkiksi siitä, että suomennoksessa saattaa jäädä pois vaikkapa dialogin puhekielisiä ilmaisuja. (Yle 2023b.) Nuoret tarttuvat kirjoihin silloin, kun heillä on edessään kiinnostavaksi koettava kirja ja vapaa-aikaa rauhallisessa ympäristössä (Lastenkirjainstituutti 2023). Nuorille merkityksellistä on usein myös nähdä omien roolimallien lukevan kirjoja (Lasten ja nuorten säätiö 2020).

Nuorten lukemisella on siis iso merkitys yhteiskunnallisellakin tasolla. Tästä huolimatta on epätodennäköistä, että nuoret saadaan lukemaan luettelemalla heille edellä mainittuja positiivisia vaikutuksia lukemisesta. Tämän vuoksi keskeistä onkin yhteistyömallimme käytännön toteutuksen yhteydessä muistaa, mitkä tekijät motivoivat nuoria lukemaan.

3 TIETOPERUSTA

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme kannalta keskeisiä käsitteitä. Avaamme, mitä käsitteillä tarkoitetaan ja miksi ne ovat opinnäytetyömme kannalta keskeisiä. Kerromme myös, millaista on nuortenkirjastotyö, ja mikä ohjaa sitä.

3.1 Nuortenkirjastotyö ja osallisuus

Yleisiä kirjastoja koskevalla lailla on monia tavoitteita, kuten väestön yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistäminen sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuuden ja käytön edistäminen, sekä lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon edistäminen. Tämän lain tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat moniarvoisuus, yhteisöllisyys ja kulttuurinen moninaisuus. Yleisellä kirjastolla tarkoitetaan kunnan kirjastolaitosta, joka on kunnan järjestämä ja kaikille väestöryhmille tarkoitettu. Yleinen kirjasto voi toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa hoitaakseen laissa määritellyjä tehtäviä. (Yleinen kirjastolaki 1492/2016.)

Nuortenkirjastotyössä kohtaaminen on tärkeää. Positiivinen ja ystävällinen asiakaspalvelu lisäävät nuorten myönteisiä kokemuksia kirjastosta. Nuorille on tärkeää tulla kuulluksi. Toisaalta nuortenkirjastotyössä voi olla haastaviakin tilanteita, jolloin työntekijä joutuu pohtimaan keinoja nuoren häiritsevän käyttäytymisen lopettamiseksi. Yhteisistä pelisäännöistä on kannattavaa sopia. Nuortenkirjastotyötä tekevä saattaa olla nuorelle yksi turvallisista aikuisista hänen elämässään, jolloin nuortenkirjastotyöntekijä tukee nuorta elämän suurissa asioissa. (Hietanen 2019, 14–18.)

Nuortenkirjastotyössä sisällöntuntemus on olennaista ja välttämätöntä. Nuorten elämään kuuluvien ilmiöiden seuraaminen ja aineistoihin perehtyminen auttaa sopivien lukusuositusten antamisessa. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden seuraaminen vaatii enemmän asiantuntevalta työntekijältä, sillä aikuisten kirjallisuutta käsitellään enemmän mediassa. Nuortenkirjallisuutta on siis tärkeää lukea itse, jotta tuntee aineiston. Pieleen menneillä lukusuosituksilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. (mt., 22.)

Monipuolisen lukutaidon tukeminen kuuluu kirjaston perustehtäviin, mutta erityisesti nuortenkirjastotyöhön. Kirjastossa opetetaan nuorille muun muassa mediataitoja, monipuolista tiedonhakua ja lähdekritiikkiä. Nuortenkirjastotyön tehtäviin vaikuttavat perusopetuksen opetussuunnitelman oppimistavoitteet, kirjaston omien tavoitteiden lisäksi. Vaikka kirjaston tehtäväkenttä

laajentuu koko ajan, lukutaidon edistäminen ja lukemisharrastuksen tukeminen jatkavat kirjaston ydintehtävinä. (mt., 24, 30.)

Kansallisessa lapsistrategiassa osallisuus määritellään joukkoon kuulumisen kokemukseksi, sekä mahdollisuudeksi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Osallistamisella puolestaan tarkoitetaan mahdollisuuksien tarjoamista mukanaololle. Kokemus osallisuudesta ei aina näy aktiivisena osallistumisena, yksilö voi kokea osallisuutta vaikei toimisi sen mukaisesti. (Stenvall 2020, 20.) Käytännössä tämä voi kirjastossa näkyä esimerkiksi siinä, miten nuori saapuu kirjastoon viettämään aikaa, muttei silti välttämättä esimerkiksi lainaa materiaalia.

Osallisuus on yksilön mukanaoloa, vaikuttamista, huolenpitoa ja yhdessä rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023). Samankaltaista kuvausta osallisuudesta luo myös Suomen sosiaali- ja terveys ry SOSTE. Osallisuus on tunnetta siitä, että yksilö kuuluu osaksi jotakin ja uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa (Suomen sosiaali- ja terveys ry 2018). Mukanaolon ja kuulumisen merkitys korostuu erityisesti jalkautuvassa nuortenkirjastotyössä, kun pyritään korostamaan kirjastopalveluiden kuulumista kaikille.

Yhteistyömalli tulee pohjautumaan nuorten osallisuuteen ja edellä mainitun kaltaisesti nuortenkirjastotyön kohtaamisen ja sisällöntuntemuksen piirteisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että nuorten tarpeet ovat yhteistyömallin keskiössä ja jalkautuvaa kirjastotyötä ei vain tarjota nuorille sellaisenaan, vaan nuoret ovat aktiivisia osallistujia kokonaisuudessa. Tämän vuoksi käsite osallisuus onkin niin keskeinen opinnäytetyössämme.

3.2 Nuorisotyö

Nuorisolaissa kerrotaan nuorisotyön tarkoittavan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Nuorisotyön toteuttaminen on kunnan tehtävä. Kunnan tulee järjestää nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukea nuorten kansalaistoimintaa luomalla edellytykset nuorisotyölle ja -toiminnalle, kuitenkin ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Tehtävää hoitaessaan kunnan tulee olla tarvittaessa yhteydessä muihin nuorisotyötä tekeviin tahoihin. (Nuorisolaki 1285/2016.)

Nuorisotyön pääpiirteinä on vapaaehtoinen, matalakynnyksinen toiminta, joka tavoittaa kaikki nuoret ja on helposti saavutettavissa. Toiminnan tulee edistää yhdenvertaisuutta. Nuorisotyö hyödyntää monenlaisia osallistavia ja toiminnallisia menetelmiä, ja toimii monipuolisesti eri-

laisissa toimintaympäristöissä, niin fyysisissä kuin digitaalisissa. Nuorisotyö pyrkii ratkaisemaan ongelmat nuorilähtöisesti heikentämättä nuorten voimavaroja. (Gretschel, Junttila-Vitikka & Puuronen 2016, 183.)

Nuorisotyö tarjoaa turvallista välittävää läsnäoloa, jonka avulla nuori voi kasvaa ja itsenäistyä tukevassa ympäristössä. Nuorten elämänlaadun parantaminen heidän omassa lähiympäristönsään on keskeistä. Nuorisotyö tukee ja edistää nuorten osallisuutta, ja esimerkiksi nuorisotiloilla nuoret voivat viettää aikaa ikäistensä kanssa. Myös vuorovaikutus nuoren ja ohjaajan välillä on merkityksellistä. Jokainen nuori kohdataan avoimesti ja yhdenvertaisesti yksilönä. Parhaimmillaan nuoren ja ohjaajan välille syntyy luottamus, jolloin nuorta on helpompi auttaa mahdollisesti haastavassa elämäntilanteessa. Nuorisotyön rajat ovat kuitenkin tärkeä huomata ja tarvittaessa ohjata nuori toisten toimijoiden palveluihin. (Kinnunen 2015, 57–58, 61–63.)

Nuorisotyössä tärkeänä osana on myös jalkautuva työ. Jalkautuvan nuorisotyön perustana on nuorten kohtaaminen ja läsnä oleminen heidän vapaa-ajallaan. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, ja on nuorille maksutonta ja anonyymiä. Jalkautuvaa nuorisotyötä toteutetaan julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa esimerkiksi puistoissa, kaduilla, tapahtumissa tai kauppakeskukissa. (Nuorten Helsinki 2023.)

Esimerkiksi Turussa jalkautuvaa nuorisotyötä on toteutettu koulujen päätöspäivänä. Jalkautuvan nuorisotyön tavoitteena on varmistaa juhlapäivän sujuvuus. Nuorisotyöntekijät jalkautuvat nuorten suosimiin paikkoihin muun muassa kaduille, puistoihin tai uimarannoille. Nuorisotyöntekijät toimivat turvallisina aikuisina siellä missä nuoret ovat. Heille voi mennä juttelemaan, ja he ehkäisevät monenlaisia akuutteja tilanteita ennakoivalla työotteella. (Turun Sanomat 2023.)

Lisäksi jalkautuvaa työtä tekevät etsivä ja löytävä nuorisotyö. Näillä kahdella työmuodolla on kuitenkin pieniä eroja. Etsivä nuorisotyö pyrkii tavoittamaan niitä nuoria, jotka ovat vaarassa joutua tai ovat jo koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Löytävässä nuorisotyössä nuoria tavoitetaan pääosin julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa eli esimerkiksi kaduilla ja kauppakeskukissa. Kadulle jalkautuvan työn hyötynä on auttaa nuoria etsivän nuorisotyön piiriin, ja samalla jakaa tietoa nuorten vapaa-ajanvietosta muille nuorisotyöntekijöille. Tällaisella työmuodolla voidaan tukea nuorten kasvua heille luonnollisissa vapaa-ajan ympäristöissä, ja tuoda turvallisia aikuisia heidän luokseen. Jalkautuminen auttaa myös saamaan merkittävää tietoa nuoriin liittyvistä ilmiöistä oman työn tueksi. (Juntunen, Kivari & Ylimys 2017, 15–17.)

Nuorisotyötä tehdessä moniammatillisuudesta on hyötyä, kun halutaan jakaa tietoa nopeasti nuoria koskettavista ilmiöistä tai halutaan luoda kaikille viihtyisiä tiloja. Esimerkiksi nuorisotyön ja kauppakeskuksen välisessä yhteistyössä voidaan luoda nuorille turvallinen tila ja parannetaan samalla muiden asiakkaiden viihtyvyyttä. Tällöin yhteinen tavoite on toiminut hyvänä pohjana yhteistyölle. (Juntunen, Turkka & Ylimys 2017, 46–47.) Oulussa kauppakeskuksesta oli muotoutunut nuorten ajanviettopaikka, joka toi tarpeen moniammatilliselle yhteistyölle. Moniammatillista yhteistyötä toteutettiin nuorisopalveluiden, poliisin ja järjestyksenvalvojen välillä. (Juntunen, Kakko & Kivari 2017, 60–61.) Jokaisella oli tärkeä rooli nuorten turvallisen vapaa-ajan mahdollistamisessa. Voidaan siis todeta, että nuorisopalvelut olivat mukana tärkeässä moniammatillisessa yhteistyössä.

Opinnäytetyömme aiheen ollessa yhteistyömallin muodostaminen kirjaston ja nuorisopalveluiden välille, on nuorisotyötä käsitteenä tarpeellista avata. Kirjastotyöllä ja nuorisotyöllä on yhtäläisyyksiä, ja mahdollista yhteistyötä ajatellessa on tärkeää ymmärtää kummankin osapuolen vahvuudet ja keskeiset piirteet. Nuorisotyön vahvuus on erityisesti nuorten kohtaamisessa, joka voi hyödyttää yhteistyötä.

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä voidaan tarkoittaa joukkoa ammattihenkilöitä, joilla on erilaista osaamista ja yhteinen päämäärä. Moniammatillisessa yhteistyössä eri ammattialojen asiantuntijat jakavat osaamisensa ja tietonsa. (Kontio 2010, 6.) Moniammatillisuudelle tai monialaisuudelle ei ole toisaalta yhtä yksiselitteistä määritelmää, sillä niiden selitys vaihtelee hieman kontekstin mukaan. Käsitteiden määritelmässä yhteistä on kuitenkin moniammatillisen tai -alaisen yhteistyön edellyttämä yhteinen tavoite, luottamus ja yhteistyötaidot. (Timperi 2022.) Jokaisella alansa ammattilaisella on omat vahvuutensa moniammatillisessa yhteistyössä. Moniammatillinen yhteistyö perustuu yhdessä oppimiseen, jolloin jokaisen vahvuudet ja ammatti-kohtaiset lähestymis- tai toimintatavat täydentävät yhteistyötä. (Toiviainen & Brunila 2021.)

Moniammatillisesta yhteistyöstä voi olla paljon hyötyä, mutta se voi myös aiheuttaa haasteita. Ongelmia yhteistyölle voivat aiheuttaa esimerkiksi erilaiset arvot tai väärä käsitys tehtävästä. Tästä syystä on tärkeää, että jokaisella moniammatillisen ryhmän jäsenellä on selkeä rooli ja vastuu. Kaikkien toimijoiden yhtäläinen kiinnostus moniammatillista yhteistyötä tekevään työhön auttaa tekemään yhteistyöstä antoisaa. Koska moniammatillista yhteistyötä tehdään aina

ryhmässä, on tärkeää tulla toimeen kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Vuorovaikutus on avainasemassa moniammatillisessa yhteistyössä. (Juvonen 2019, 238–239.)

Esimerkiksi kirjaston ja nuorisotyön välinen yhteistyö on moniammatillista. Yhteinen tavoite nuorten hyväksi ajaa toimintaa eteenpäin. Kumpikin osapuoli hyötyy toisen osaamisesta, ja tietoa voidaan jakaa keskenään. Luottamus toisiin yhteistyön osapuoliin auttaa olemaan avoin uusille näkökulmille, ja näin laajentaa myös omaa perspektiiviä. Riippumatta siitä, onko moniammatillinen yhteistyö jatkuvaa vai keskeytyykö se esimerkiksi tapahtuman tai projektin tultua päätökseen, nämä pääkohdat ovat yhteistyön perustana. (Juvonen 2019, 238.)

Nuoriso- ja kirjastotyö on aikaisemminkin tehnyt yhteistyötä, mutta useimmiten yhteistyön toiminta on tapahtunut kirjaston tiloissa. Kirjastossa voidaan järjestää esimerkiksi kerhoja, tapahtumia, harrastustoimintaa tai teemaviikkoja. Kirjaston tiloihin saatetaan myös muodostaa nuorisotila. Toisaalta nuorten oleskelu kirjastoissa voi aiheuttaa häiriötä tai haasteita eikä kirjaston henkilökunnalla ole valmiuksia kaikkiin tilanteisiin, joita nuorten kanssa toimiminen tarvitsee. Kirjastossa järjestettävää nuorisotoimintaa tehdäänkin usein yhteistyössä nuorisoalan kanssa. (Korsoff 2020.) Nuorisotyöntekijä voi tuoda tarvittavaa tukea nuortenkirjastotyöhön, jos kirjaston työntekijällä ei ole valtavasti kokemusta nuorten kanssa työskentelystä.

4 MENETELMÄT

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme kokonaisstrategiasta. Kerromme, millaisiin aineistonhankintamenetelmiin päädyimme ja perustelemme, miksi valitsimme juuri nämä menetelmät. Avaamme, miten valitsemamme menetelmät vaikuttavat kerätyn aineistomme analysointiin. Kerromme myös lukujen lopussa, miten pyrimme välttämään valittujen menetelmien luomia mahdollisia virheitä.

Menetelmät valittiin pitämällä silmällä erityisesti niiden kykyä antaa vastauksia kehittämiskysymyksiimme. Halusimme siis saada tietää menetelmien avulla, millaisena jalkautuva nuortenkirjastotyö voisi näyttäytyä, ja miten sen tekemistä nuorisotiloissa voitaisiin parantaa entisestään.

4.1 Menetelmien valinta

Aineistonhankintamenetelmiksemme valikoituivat haastattelu- ja benchmarking-menetelmä. Haastatteluiden avulla halusimme saada mielipiteitä ja näkemyksiä kirjasto- ja nuorisopalveluiden yhteistyöhön kentältä toimivilta työntekijöiltä. Benchmarkingin ajattelimme antavan hyödyllistä tietoa jo tehdystä jalkautuvasta kirjastotyöstä. Haastattelimme sekä kirjasto- että nuorisopalveluista henkilökuntaa.

Koemme, että mielipiteiden kerääminen molemmilta tahoilta oli välttämätöntä. Kyseessä on yhteistyömalli, joten lähtökohtana tulee olla tasavertainen näkemysten tarkastelu molemmilta osapuolilta. Benchmarkingia teimme erityisesti vertailemalla aiemmin tehtyä kirjastotyötä Varsinais-Suomen alueella, mutta laajensimme vertailua muutamassa tapauksessa ulottumaan Varsinais-Suomen ulkopuolellekin. Tätä perustelemme sillä, että jalkautuva nuortenkirjastotyö on suhteellisen uutta toimintaa. Siitä ei ole ehtinyt muodostua juurikaan materiaalia, joten materiaalin rajaaminen pelkästään Varsinais-Suomen alueelle kavensi benchmarkingin mahdollisuuksia liikaa.

Päätimme jo kehittämistyön varhaisessa vaiheessa, että opinnäytetyömme kannalta loogisinta olisi valita menetelmiksi haastattelut ja benchmarking. Tilaaja esitti toivovansa erityisesti näitä aineistonkeruumenetelmiä. Menetelmät sopeutuivat luonteensa ansiosta keräämään parhaiten tuotokseemme soveltuvaa materiaalia.

Haastattelut olivat välttämättömiä, jotta saisimme kuuluviin mallin toimintaympäristön työntekijöiden äänet ja pystyisimme kartoittamaan tarvittavia mielipiteitä, ideoita ja kokemuksia. Haastatteluiden oli tarkoitus antaa kuvaa lähtökohdasta ja taustoittaa mahdollisesti aiemmin tehtyä yhteistyötä. Haastattelut olivat lähtökohtaisesti yksilöhaastatteluja. Opinnäytetyön edetessä osa haastatteluista toteutettiin kuitenkin lopulta ryhmähaastatteluina. Näissä haastatteluissa perustelemme ryhmähaastattelua yksilöhaastatteluiden sijaan haastateltavien välisen dialogin tarpeellisuudella. Vuorovaikutus antoi vahvuutta haastatteluihin erityisesti jalkautuvan nuortenkirjastotyön ideoinnin näkökulmasta.

Benchmarkingin valitsimme aineistonhankintamenetelmäksi, sillä halusimme saada pohjaksi yhteistyömallille vertailukohtia jo aiemmin tehdystä jalkautuvasta kirjastotyöstä. Halusimme benchmarkingilla saada potentiaalisia käytännön ideoita. Oli myös oleellista kartoittaa, mikä aiemmassa työssä oli ollut onnistunutta.

4.2 Haastattelut

Haastattelu on yksi yleisimmistä laadullisista aineistonhankintamenetelmistä. Haastattelu on aineistonkeruumenetelmänä hyvin yksinkertainen idealtaan. Motiivina haastatteluun on esimerkiksi halu tietää, mitä yksilö ajattelee tai miksi hän toimii tietyllä tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83–84.) Laadullisessa tutkimusmenetelmässä on kolmenlaisia haastattelumuotoja: lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Teemahaastattelu on näistä varsin yleisesti käytetty ja tätä muotoa kutsutaan puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelussa poimitaan kysymyksiin teemat, jotka ovat välttämättömiä käsiteltäviksi. Tällä pyritään saamaan tutkittavalle aiheelle tarvittavia vastauksia. (Vilkka 2015, 124.)

Opinnäytetyössämme olemme toteuttaneet haastattelut juuri tällaisina puolistrukturoituina haastatteluina. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että luomme haastateltaville ennen haastattelua haastattelurungon, joka koostuu ennalta valitsemistamme kysymyksistä. Itse haastattelutilanteessa saa syntyä ennalta suunniteltujen kysymysten rinnalle myös muita kysymyksiä. Lopullisissa haastatteluissamme käyttämämme runko oli kysymyksiltään kaikille haastatelluille sama.

Aloitimme haastatteluprosessin toteutuksen suunnittelemalla haastattelukysymyksiä ja sopivia haastateltavia. Löysimme tavoitteidemme mukaisesti haastateltavia niin kirjaston kuin nuorisotyönkin puolelta. Valitsimme haastateltaviksemme erityisesti sellaisia, joilla todennäköisesti olisi jo jonkinlaista kokemusta kirjaston ja nuorisotyön yhteistyöstä.

Haastatteluja toteutettiin seitsemän, joista kaksi oli ryhmähaastatteluja ja viisi yksilöhaastatteluja. Haastateltavia oli kaiken kaikkiaan yhteensä kymmenen. Esihenkilöitä haastatteluissa edustivat kaksi päällikköä ja loput kahdeksan haastateltavaa olivat ammatiltaan nuorisotyöntekijöitä tai kirjastotyöntekijöitä. Nuorisotyöntekijöitä haastateltiin neljä ja kirjaston työntekijöitä neljä.

Otimme kaikkiin valittuihin haastateltaviin yhteyttä sähköpostilla. Saimme suurimmalta osalta nopeasti vastauksen, mutta muutamalle lähetimme uudelleen viestiä. Kaikkien kanssa saimme kuitenkin sovittua toimivan haastatteluajan ja nämä haastattelut toteutettiin kolmen viikon sisällä. Haastattelun informointi- ja suostumuslomakkeet lähetimme etukäteen sähköisesti lukuun ottamatta ryhmähaastatteluja, jotka suoritettiin kasvotusten. Näissä annoimme tulostetut lupalomakkeet haastateltavien allekirjoitettaviksi. Suostumusta haastatteluun pyydettiin etähaastatteluissa sähköpostilla.

Aluksi olimme varautuneet jakamaan haastatteluista keskenämme tasaisesti kummankin omiksi vastuuhaastatteluiksi. Lopuksi päädyimme kuitenkin olemaan molemmat paikalla kaikissa haastatteluissa. Haastatteluissa esitimme haastattelurungon kysymykset, sekä mahdolliset jatkokysymykset. Olimme päättäneet jo etukäteen, mitkä haastattelukysymyksistä olivat kummankin vastuukysymykset. Haastattelut kestivät noin 15–30 minuuttia.

Haastattelut toteutettiin Teams-verkkoympäristössä, johon lähetimme kutsun, kun olimme saaneet ensimmäiseen lähettämäämme sähköpostiin vastauksen. Poikkeuksena tästä olivat kaksi ryhmähaastattelua, jotka toteutettiin olemalla fyysisesti samassa tilassa haastateltavien kanssa. Teams toimi haastattelualueena hyvin, ja se helpotti haastattelujen yhteenvetoa automaattisen litterointiominaisuuden avulla. Työntekijöiden haastattelut toteutettiin anonyymina. Esihenkilötason haastattelut toteutimme nimillä ja titteleillä.

Osa haastatteluista toteutettiin ryhmähaastatteluina, koska koimme vuoropuhelun näissä haastatteluissa tuovan kaivattua näkökulmaa. Kaivatulla näkökulmalla tarkoitamme tässä kontekstissa haastateltavien yhdessä ideoinnin tuomaa näkemysten monipuolisuutta. Haastateltavat

myös tukivat toisiaan haastattelukysymyksissä muistamalla esimerkiksi keskenään erilaisia esimerkkejä aiemmin tehdystä yhteistyöstä tai kokemuksista kentällä. Ryhmähaastatteluissa osallisina oli 2–3 henkilöä ryhmähaastattelua kohden.

Haastattelukysymysten tavoitteena oli kuulla kirjasto- ja nuorisotyön yhteistyön hyödyistä ja mahdollisuuksista sekä haasteista, mutta saada myös tietoa aiemmasta jalkautuvasta kirjastotyöstä ja nuoriso- tai kirjastotyön tuomista vahvuuksista yhteistyöhön. Haastattelukysymyksiä oli viisi:

1. Millaista hyötyä ja mahdollisuuksia näet yhteistyössä?
2. Mitkä ovat suurimmat haasteet yhteistyössä? Miten näitä voisi ratkoa?
3. Mitä vahvuuksia kirjasto- tai nuorisopalvelut tuovat yhteistyöhön?
4. Kuvittele, että resurssit olisivat rajattomat. Anna esimerkkejä, millaisena yhteistyö voi käytännössä näyttäytyä.
5. Oletteko tehneet aiemmin jalkautuvaa nuortenkirjastotyötä? Mikäli kyllä, millaisia kokemuksia ovat olleet?

Joidenkin haastatteluiden alussa tarvittaessa avasimme haastateltaville vielä ennen kysymysten esittämistä omin sanoin jalkautuvan kirjastotyön käsitettä ja yhteistyötä tarkemmin. Halusimme näin varmistaa, että haastateltavien vastaukset vastaisivat mahdollisimman tarkasti itse kysymykseen. Ensimmäisen ja kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli erityisesti kartuttaa yhteistyömallissa haastateltaville näkyviä mahdollisuuksia ja haastateltavan näkemyksiä oman alan vahvuuksista tällaiseen yhteistyöhön. Toisen kysymyksen tarkoituksena oli herättää haastateltavia ajattelemaan mahdollisia haasteita yhteistyössä. Pyrimme kuitenkin välttämään haasteiden näkemistä ylivoimaisina. Tämän vuoksi halusimme haastateltavien keskittyvän myös ratkaisukeskeisyyteen ja täten saamaan arvokasta informaatiota haasteiden ratkaisusta. Neljännellä kysymyksellä halusimme saada käytännön ideoita kentällä toimivilta jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamiseen. Viimeisellä kysymyksellä halusimme haastateltavien palaavan muistelemaan jo mahdollisesti historiassa tehtyä yhteistyötä.

Laadullisiin aineistonkeruumenetelmiin liittyy aina riskejä, joilta ei voi kokonaan välttyä. Yleisesti tiedostettu haaste ja heikkous haastattelussa aineistonkeruumenetelmänä on se, miten paljon sanojen muotoilu ja niiden ymmärtäminen voivat vaikuttaa haastattelutuloksiin. Haasteeksi

voi muodostua sanoittaa haastattelukysymykset tavalla, josta ei heijastu haastattelijan ennakokäsitykset haastateltavasta aiheesta. (Vilkkä 2015, 127–128.)

Pyrimme välttämään tätä heikkoutta haastatteluissamme kaihtamalla kysymyksiä, joihin olisi voinut vastata yksinkertaisesti vain sanoilla ”kyllä” tai ”ei”. Pyrimme myös luomaan kysymyksistä mahdollisimman yksinkertaisia ja helposti ymmärrettäviä. Etuna meille kysymysten ymmärtämisessä oli haastatteluihin valittujen yksilöiden asiantuntijuus haastateltavasta aiheesta.

Henkilökohtaisella tasolla huomasimme haastattelun haasteina olevan niiden järjestämiseen liittyvät seikat, kuten yhteydenotto ja aikataulut. Haastatteluajan sopiminen ja haastateltaviin yhteydenotto voi olla hankalaa. Hyvänä puolena haastatteluissa on ehdottomasti sen toteuttamisen joustavuus. Nykyaikana haastattelut voidaan toteuttaa muun muassa paikan päällä kasvotusten, verkkoympäristössä, puhelimitse tai sähköpostitse. Vaihtoehtoja haastatteluiden toteuttamiseen on monia eikä niiden toteuttaminen ole paikkaan sidottua.

4.3 Benchmarking

Toinen opinnäytetyössämme käyttämämme aineistonkeruumenetelmä on benchmarking-menetelmä, eli esikuva-arviointi. Lyhyesti benchmarkingia voi kuvailla vertailuna. Benchmarkingin ideana on oman toiminnan kyseenalaistaminen ja toisilta toimijoilta oppiminen. Benchmarkingin tavoitteena on kehittää esimerkiksi oman organisaation työtapoja, tuottavuutta tai laatua. Vertailun kohteeksi benchmarkingissa valitaan sellaisia tahoja tai taho, jotka koetaan käytännöltään parhaimmiksi. Taho voi toteuttaa samankaltaista toimintaa, mitä kehittämisen kohteena oleva kokonaisuus, mutta benchmarkingin kohteena voi olla myös aivan toisella alalla toimiva organisaatio. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 43.)

Vertailemalla valittuja kohteita kehittämisen kohteena olevaan toimijaan, voidaan havaita omasta toiminnasta heikkouksia ja hyödyntää vertailulla löytyviä hyviä toimintatapoja oman toiminnan kehittämiseen. Nämä havainnot johtavat hyviksi käytännöiksi todettujen käytäntöjen soveltamiseen omaan toimintaan. Benchmarkingia voi toteuttaa suorittamalla muun muassa vertailemalla organisaatioiden mittareita, hakea vertailuun vaadittavaa tietoa nettisivuilta, tai käydä vierailemassa vertailtavassa organisaatiossa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 43–44.)

Omassa kehittämistyössämme vertailemme käsitystämme jalkautuvasta kirjastotyöstä aiemmin tehtyyn samankaltaiseen toimintaan. Menetelmänä benchmarkingissa voi löytää innostusta ja

virikkeitä, jotka avaavat mahdollisuuden täysin uusiin oivalluksiin ja mullistuksiin (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 43). Tätä menetelmän vahvuutta käytämme erityisesti inspiroimaan yhteistyömallin käytännön toteutusta.

Benchmarkingin kohteiksi haimme lähtökohtaisesti aiemmin tehtyä tai parhaillaan tehtävää jalkautuvaa kirjastotyötä. Erityisesti halusimme benchmarkata juuri nuorille suunnattua jalkautuvaa kirjastotyötä. Kohtasimme kuitenkin benchmarkingissamme haasteen. Benchmarkattavaa materiaalia on saatavilla jalkautuvasta kirjastotyöstä vähän. Jalkautuva kirjastotyö, erityisesti nuortenkirjastotyönä toteutettuna on konsepti, josta kirjallista materiaalia ei vielä ole tehty paljon. Tämän takia laajensimmekin benchmarkingin ulottumaan kaikkeen jalkautuvaan kirjastotyöhön.

4.4 Aineiston analyysimenetelmät

Haastatteluista saatua aineistoa käsiteltiin aluksi kuuntelemalla ja litteroimalla. Haastattelut litterointiin, jotta tulosten analysointi olisi helpointa. Litteroinnin jälkeen aineistot luettiin vielä tarkasti läpi ennen syvällisempää tarkastelua. Etsimme haastattelujen sisällöistä teemoja, jotka toistuivat keskusteluissa. Jotkin teemat nousivat selkeämmin esiin verrattuna toisiin, mutta päädyimme lopulta kolmeen eri teemaan. Palvelupäälliköiden haastattelut analysoimme erikseen.

Haastatteluja analysoidessa kirjoitimme ylös jokaisen haastattelun tärkeimmät asiat. Haastatteluiden pääasiat listattiin, jolloin niistä löysi helpommin yhteiset teemat. Teemoja yliviivasimme tekstissä eri värein riippuen siitä, mitä teemaa koimme lauseiden edustavan.

Benchmarking-materiaalia analysoimme aluksi keräämällä kaiken benchmarking-materiaalin yhteen, ja listaamalla kohteiden parhaimmat puolet ja heikkoudet jalkautuvan nuortenkirjastotyön näkökulmasta. Tämän jälkeen vertasimme koottuja huomioita keskenään ja pohdimme, millaista tietoa ne antoivat meille.

5 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelemme haastatteluiden ja benchmarkingin tarjoamia tuloksia. Haastattelujen tulokset kuvailevat suorasti vain haastatteluihin valittujen työntekijöiden mielipiteitä, näkemyksiä ja kokemuksia haastattelukysymyksiin heijastettuna. Voimme kuitenkin ottaa huomioon, että haastatteluissa nousee esiin toistuvia teemoja ja samankaltaisuuksia, jotka viittaavat yleisesti kentältä kaikuviin suuntaviivoihin. Benchmarking-menetelmän avulla etsimme puolestaan materiaalia aiemmin tehdystä jalkautuvasta kirjastotyöstä.

5.1 Haastattelujen tulokset

Esittelemme, mitä tuloksia olemme saaneet haastatteluista. Haastateltavia työntekijöitä oli kahdeksan, joista neljä oli kirjastolta ja neljä nuorisopalveluista. Tulokset on jaoteltu teemoihin, jotka nousivat esiin keskusteluissa. Nuorisopalvelupäällikön ja kirjastopalvelupäällikön haastattelut käydään läpi lopussa vielä erikseen.

Moniammatillinen yhteistyö

Kysyttäessä kirjasto- ja nuorisopalveluiden yhteistyöstä haastatteluissa ilmeni suurimpana hyötynä moniammatillisen yhteistyön kannalta kummankin osapuolen tuomat oman alan asiantuntijuuteen liittyvät vahvuudet. Kaikissa haastatteluissa ilmeni erityisesti kirjaston työntekijöiden vahvuutena kirjallisuuden ja sisällön tuntemus sekä asiantuntemus lukemiseen. Yhdeltä haastateltavalta (H2) nousi esiin kirjaston vahvuutena tiedonhakutaidot, jotka voivat toimia välineenä yhteistyössä.

Yksi haastateltava kirjaston puolelta (H1) kertoi näin yhteistyön hyödyistä:

”Kummallakin on ihan omanlainen niinku asiantuntemus ja omanlainen näkökulma siihen nuorten kanssa tehtävään työhön, että mä näkisin, että ne voisi täydentää toisiaan ihan tosi huikealla tavalla. Kun toisaalta meillä niinku nuortenkirjastotyötä tekevinä, niin meillä on tosi paljon asiantuntemusta niinku vaikka nuortenkirjoihin tai tämmöiseen kulttuuriin ja tän tyyppisiin sisältöihin liittyen. Kun taas sitten nuorisotyöntekijöillä on ehkä enemmän kokemusta semmoisesta niinku kohtaamisesta.”

Kaksi kahdeksasta haastateltavasta mainitsi erityisesti nuorten puhelimen käytön, joka vie kiinnostusta pois lukemisesta (H5 & H7). Toinen heistä vielä tarkensi, että puhelimeen keskittyneiltä nuorilta saattaa jäädä oppimatta yleistietoa, mutta kirjaston vahvuutena on tuoda nuorille kirjallisuutta ja parantaa heidän yleistietoaan (H5). Nuoret ovat itsekin huomanneet puhelimen

olevan houkuttelevampi, ja lukeminen koetaan tylsänä. Lukevien nuorten kaverit saattavat jopa suhtautua lukemiseen negatiivisesti. (Yle 2023a.) Lukemisella on kuitenkin positiivisia vaikutuksia, ja lukutaito toimii perustana kaikelle muulle oppimiselle ja yhteiskunnassa pärjäämiselle (Opetushallitus 2021).

Kaikissa kahdeksassa haastattelussa huomattiin nuorisotyöntekijöiden vahvuus erityisesti nuorten kohtaamiseen liittyvässä asiantuntijuudessa. Nuorisotyöntekijät ovat tottuneet kohtaamaan nuoria päivittäin, jolloin kuulumisten kysely ja syvällisemmätkin keskustelut ovat luonnollinen osa nuorten kohtaamista (H1). Nuorisotyöntekijöillä on asiantuntijuutta, joka luo heille uskottavuutta nuorten silmissä (H4). Vahvuuksista oltiin mielestämme jopa yllättävän samaa mieltä haastateltavien keskuudessa.

Kirjaston puolella nuorten kohtaamisia on harvemmin. Tämän takia esimerkiksi nuorisotyöntekijän ja nuortenkirjastotyöntekijän yhteistyö työparina nähtiin haastatteluissa antoisana kokonaisuutena (H1). Ajatuksena esimerkiksi, että mikäli töitä tehtäisiin vakituisesti työparina, mahdollistettaisiin molempien näkemysten täydentäminen toisen osapuolen osaamisella. Nuorisotyöntekijä osaa kohdata nuoret, mutta kirjastotyöntekijä houkuttelee nuoria lukemaan oman asiantuntijuutensa avulla. Kirjastotyöntekijä tuntee kirjaston tilana ja tietää kirjastopalveluiden tarjoamat mahdollisuudet. Haastatteluissa mainittiin nuorten harvemmin tietävän, mitä kaikkea kirjasto tarjoaa (H7 & H8).

Turvallisen aikuisen tärkeys nousi esiin erityisesti yhdessä haastattelussa. Tämä näyttäytyy esimerkiksi siinä, että nuoret kutsuvat heitä nimillä. (H5 & H4.) Nuorisotyöntekijät toimivat turvallisina aikuisina, ja etenkin jalkautuvassa nuorisotyössä turvallisia, nuorten asioista kiinnostuneita aikuisia tuodaan nuorten luo (Juntunen, Kivari & Ylimys 2017, 16). Turvalliselle aikuiselle nuori voi kertoa huolistaan, ja turvallinen aikuinen tukee nuoren elämän suurissa asioissa. Nuortenkirjastotyötä tekevä voi myös olla nuorelle tällainen turvallinen aikuinen. (Hietanen 2019, 18.)

Haasteiksi moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta haastatteluissa nousi kirjaston ja nuorisopalveluiden yhteistyössä organisaatorakenteet (H4, H5 & H1). Kirjastolla ja nuorisopalveluilla on usein esimerkiksi erilaiset työajat, joten yhteistyötä suunniteltaessa tällaiset asiat tulee ottaa huomioon. Myös toiminnan tavoite ja työnjako yhteistyötä tehdessä täytyy olla kaikilla selkeä. Yhteistyö ei toimi, jos osapuolet toimivat eri käytäntöjen mukaan. Moniammatillisen yhteistyön perustana on selkeä työnjako ja yhteinen tavoite (Juvonen 2019, 238).

Koronapandemian jälkeen asiakkaita on ollut vähemmän, joten kohderyhmän tavoittamisella eri keinoin on ollut suurempi merkitys (H2, H3 & H1). Kaksi neljästä kirjastopalveluiden työntekijöistä kokivat haastatteluissa eräänä nuorisopalveluiden tuomana hyötynä nuorten paremman tavoitettavuuden esimerkiksi tapahtumien mainostuksessa nuorisotilojen omilla sosiaalisen median tileillä (H2, H3 & H4). Erityisesti nuorille suunnattuja tapahtumia voi olla helpompi mainostaa nuorisotiloissa, joissa nuoria käy säännöllisesti. Molemmilla osapuolilla on toisaalta omat verkostonsa esimerkiksi kouluihin, joka auttaa tavoittamaan nuoria sitä kautta.

Monipuolinen työyhteisö koettiin yhdessä ryhmähaastattelussa positiivisena esimerkiksi siitä syystä, että päivien ajatuksia voi purkaa yhteisesti (H4, H5 & H6). Kirjaston ja nuorisotilan läheisyys voi olla hyvä asia, ja se voi parantaa moniammatillista yhteistyötä kirjaston ja nuorisotilan työntekijöiden välillä. Esimerkiksi pelkästään jo yhteistyön aloittaminen voi olla luontevampaa, jos työntekijät ovat valmiiksi päivittäin kontaktissa toistensa kanssa. Toisaalta läheisyys voi hankaloittaa yhteistyötä, jos osapuolille aiheutuu häiriötä toisistaan. Näihinkin tilanteisiin voidaan keksiä yhdessä molempia toimijoita palvelevia ratkaisuja, jotka parantavat työntekijöiden työhyvinvointia sekä nuorten viihtyvyyttä. (H7.)

Kaiken kaikkiaan kummankin osapuolen työntekijät havaitsivat paljon mahdollisuuksia ja positiivisia puolia yhteistyössä. Haastatteluissa ilmeni, että molemmat osapuolet ovat myös ainakin jollakin tapaa tietoisia toistensa alaan liittyvistä vahvuuksista. Pidämme kuitenkin todennäköisenä, että käytännön yhteistyön parissa esille tulisi molemmista palveluista vahvuuksia, joista ei olla tietoisia etukäteen. Näiden osapuolten välisellä yhteistyöllä ja moniammatillisella työyhteisöllä olisi varmasti positiivinen vaikutus niin heidän työhönsä kuin nuoriin.

Resurssit ja työntekijät

Yksi haastateltava mainitsi resurssien vähäisyyden kirjasto- ja nuorisopalveluiden yhteistyön aloittamisen esteenä (H2), mutta kaikki haastateltavat viittasivat resursseihin haasteena yhteistyöstä puhuttaessa. Resursseihin liittyvänä haasteena haastateltava (H2) kommentoi seuraavasti:

”Kaikkien uusien kuvioiden aloittelu on aina kauhean ison työn takana ja sitten kun tosi iso osa työajasta menee siihen arjen pyörittämiseen ja sellaisiin niinku tavallaan pakollisiin juttuihin. Niin siinä on varmaan yksi haaste.”

Kirjaston ja nuorisopalveluiden jalkautuva yhteistyö olisi jotakin uutta, joka vaatii työntekijöiltä huomiota. Työntekijöitä ei voi tästä huolimatta kuormittaa ylimääräisillä tehtävillä. Niin

nuorisopalveluiden työntekijöiden kuin kirjaston työntekijöiden haastatteluissa toivottiin uusien työntekijöiden palkkausta, jotta voimavaroja riittäisi paremmin mahdolliseen yhteistyöhön (H2, H3, H1, H8 & H6). Tässä tilanteessa yksi haastateltava ryhmähaastatteluissa mainitsi työntekijöiden palkkauksen ja muut haastateltavat ilmaisivat eleillään olevansa samaa mieltä. Uudet työntekijät vaativat toisaalta aina lisää resursseja, mikä ei välttämättä ole mahdollista. Ideaalitulanteessa palkattaisiin ainakin yksi työntekijä, joka keskittyisi vain kirjaston ja nuorisopalveluiden yhteistyön tekemiseen. Työntekijöiden määrän kasvu ja suuremmat resurssit voisivat auttaa esimerkiksi järjestämään enemmän nuorten toiveiden mukaista toimintaa ja palveluja voisi tarjota koko päivän ajan, kun työtehtäviä voitaisiin jakaa paremmin keskenään.

Haastatteluissa kaksi nuorisopalveluiden työntekijää (H7 & H8) nostivat esiin, että jalkautuvaa työtä tekevän työntekijän täytyy olla motivoitunut siihen. Toinen heistä sanoi näin viitaten yhteistyön haasteisiin:

”Hänel täytyy olla myös oma motivaatio siihen nuorten kaa tehtävään työhön. (–)
Se on ehkä se isoin kynnys siinä alussa, että pitää olla motivoitunut.”

Meistä on selvää, että riippumatta siitä kumpaa osapuolta työntekijä edustaa, motivaatio ja kiinnostus jalkautuvaa työtä kohtaan on tärkeää. Nuorten kohtaaminen ja jalkautuva työ itsessään vaativat erilaista lähestymistapaa kuin mahdollisesti aiemmin tehty työ. Johtopäätöksenä voimme haastattelujen perusteella todeta, että resurssien pula nähdään isoimpana ja todennäköisimpänä haasteena yhteistyölle.

Osallisuus

Haastatteluissa keskusteltiin osallisuutta kasvattavista tavoista. Tietoperustassa määritelty osallisuus on muun muassa yksilön mukanaoloa ja vaikuttamista sekä yhdessä rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023). Osallisuutta voi tällöin parantaa jo suhteellisen pienillä tavoilla, kuten kysymällä nuorten mielipiteitä ja toiveita. Haastatteluissa keskusteltiin, miten heillä osallisuutta oli lisätty kuuntelemalla nuorten toiveita ja tekemällä niiden perusteella muutoksia tilaan (H7, H8 & H3). Heillä nuoret olivat mukana suunnittelemassa ja ideoimassa, jolloin toimintaympäristöstä tuli varmasti nuorille sopiva. Nuoret ovat keskeinen osa asiakaskuntaa kirjastolla ja nuorisopalveluilla, joten heille kohdenetut palvelut ovat tärkeitä. Yhden haastateltavan mukaan jalkautuvaan nuortenkirjastotyöhön on tähän mennessä suhtauduttu positiivisesti, joten jalkautuva toiminta voisi toimia hyvänä tapana lisätä nuorten osallisuutta (H3).

Yhdessä haastattelussa keskusteltiin ideoista jalkautuvaan nuortenkirjastotyöhön ja siihen liittyvään osallisuuteen. Haastateltava (H7) ehdotti kirjastolta toimintaa nuorten suuntaan selvittämään, mitä nuoret oikeasti haluavat. Hän kertoi näin:

”Mitä jos kirjaston työntekijät jalkautuisi nuorisotiloihin ja nuorten pariin fiilistelmään sitä mikä nuorii nyt kiinnostaa kirjallisuudessa. (–) Kirjaston työntekijät voisi tehdä tämmöistä osallisuustoimintaa niinku nuorten suuntaan ja sitä kautta saada sitten kirjastost houkuttelevamman.”

Rajattomien resurssien näkökulmasta haastatelluilla oli paljonkin ideoita jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamiseen ja nuorten lukuinnon kasvattamiseen. Käytännön ideoina haastatteluissa nousi esille esimerkiksi nuorten houkuttelu kirjastopalveluihin uusilla peleillä ja välineillä. Nuorten kiinnostuksen kohteita voitaisiin tuoda jalkautumistapahtumiin. Näitä voisivat olla erään haastateltavan mukaan vaikkapa YouTube- tai TikTok-vaikuttajat. (H2.)

Hyvä alku kirjaston ja nuorisopalveluiden yhteistyölle jalkautuvassa nuortenkirjastotyössä on erilaisissa tapahtumissa. Tapahtumana voisi olla esimerkiksi jonkinlainen lukukilpailu. Tällaisella aktiviteetilla voitaisiin tutustuttaa nuoria toiseen palveluun, kuten kirjastoon, ja kannustimena olisi pieni palkinto. (H7.) Haastatellut ideoivat myös suurempia jalkautuvia retkiä ja mainoskampanjoita (H4, H6 & H2). Mielestämme tärkeänä ajatuksena eräästä haastattelusta nousi esille ajatus siitä, että yhteistyön ei tarvitse olla vain suuria tapahtumia, vaan se voi olla myös arkista (H7).

Haastatelluilla on selvästi ideoita jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamiseen. Ideoilla olisi positiivisia vaikutuksia nuorten osallisuuteen. Kirjaston tuominen nuorisotiloihin voi houkuttaa uusia nuoria paikalle, ja nuoret saavat mahdollisuuden vaikuttaa esimerkiksi kirjakassin sisältöön. Arkiseen yhteistyöhön ei tarvita suuria resursseja, sillä pelkällä nuorten toiveiden kuuntelulla saadaan osallisuutta parannettua. Haastatteluissa tuli ilmi, että nuorisopalvelut ja kirjastopalvelut molemmat näkevät nuorten osallisuuden tärkeänä osuutena jalkautuvassa nuortenkirjastotyössä.

Palvelupäälliköiden ajatukset

Haastatteluissa halusimme saada näkemystä yhteistyöstä myös esihenkilötasolta. Päädyimme haastattelemaan Turun kaupungin nuorisopalvelupäällikköä Anna Salmista ja kirjaston palvelupäällikköä Sanna Hernelahtea. He jakoivat haastattelussa asiantuntemustaan omalla nimellä ja tittelillään.

Hernelahti kertoo, että palveluiden välisen yhteistyön tekeminen on ollut haastavaa aiemmin. Palvelut toimivat samassa organisaatiossa, mutta rajat yhteistyölle ovat olleet liian korkeat. Hernelahden mielestä Turun kaupungin toimintatapa ei ole tähän mennessä tukenut hyvin palveluiden välistä yhteistyötä. Nuorten kirjastotyöllä ja nuorisopalveluilla on sama kohderyhmä, joten yhteistyö voisi olla mielekästä. Tästä voimme päätellä, että tahtoa yhteistyöhön löytyy esihenkilötasolta asti, mutta organisaatorakenteet luovat rajoja sen toteuttamiselle.

Hernelahti tuo muiden haastateltujen tavoin esille resurssien vähäisyyden. Hänestä henkilökuntaa on parhaillaan liian vähän. Olisi kannattavampaa yhteistyön näkökulmasta, jos henkilökuntaa olisi enemmän. Tämä tukee mielestämme pitkälti kentän työntekijöiden haastatteluissa ilmi tuomaa resurssipulaa. Hernelahtikin tuo esille yhteiset työntekijät toiveena. Hänestä tällainen työntekijä olisi kummassakin palvelussa samanaikaisesti työskentelevä ja tulisi toimeen eri ryhmien kanssa, erityisesti nuorten.

Hernelahtikin painottaa tutun aikuisen merkitystä nuorten näkökulmasta. Nuorten on hänestä helpompi tulla paikalle, kun he tunnistavat työntekijän. Hernelahden haastattelussa tuli ilmi, että kirjastossa on haluttu korostaa nuorten kohtaamisen tärkeyttä. Hän ilmaisi asian näin:

”Eli pääkirjaston nuortenosastolla on ollut semmoinen missio, että tota, että jos nuoret tunnistaa työntekijät. Että he tekee itsensä tykö sillä tavalla, että ne tunnistaa niin niitä on muutenkin helpompi tulla. Tulla viettämään aikaa ja kysyy jopa jotain kysymyksiä, mikä saattaa olla pelottavaa kysyä vierailta ihmisiltä.”

Tämä näkökulma esittäytyy mielestämme mielenkiintoisessa valossa, sillä tutun aikuisen merkitys tulee esille myös muissa haastatteluissa. Sen sijaan nuorten kohtaamisen osaamisesta puhutaan haastatteluissa enemmän erityisesti nuorisopalveluiden osaamisena. Hernelahden mukaan kuitenkin nuortenkirjastotyössäkin halutaan panostaa syvemmin nuorten kohtaamiseen ja työntekijöiden tuntemiseen. Tästä voimme päätellä, että kirjastopalveluilla on omaa osaamista nuorten kohtaamiseen, vaikkei se ilmenisikään arjessa täysin samalla tavalla mitä nuorisopalveluissa.

Hernelahti toivoo, että yhteistyön idea lähtisi työntekijöiltä itseltään. Tällöin työntekijät näkisivät yhteistyön mahdollisuudet. Hernelahti totesi eri koulutustaustojen ihmisten toimivan voimavarana ja työntekijöiden näin täydentävän toisiaan. Tähän kuitenkin hänen mukaansa vaadittaisiin se, että työntekijät tunsisivat toisensa. Hernelahti osoittaa tässä selvästi näkevänsä arvion moniammatilliselle yhteistyölle.

Nuorisopalvelupäällikkö Anna Salminen pystyy havaitsemaan lukuisia positiivisia mahdollisuuksia nuoriso- ja kirjastopalveluiden välisestä jalkautuvaan nuortenkirjastotyöhön liittyvästä yhteistyöstä. Hänestä nuorten tietämys kirjastopalveluiden laajuudesta voi olla suppea. Kaikki nuoret eivät hänestä ole myöskään tietoisia siitä, millainen suomalainen kirjastojärjestelmä ylipäätään on. Nuorille pitäisi Salmisen mukaan tuoda esille, miten kirjasto on turvallinen ja rauhallinen paikka heille. Salmisesta tutuksi olisi hyvä tehdä myös, miten kirjastopalveluita voi käyttää. Hän tuo esille, miten nuoret voivat kaivata ohjeistusta esimerkiksi itsepalvelukirjastojen käyttöön.

Salminen näkeekin yhteistyössä keinoja tuoda ratkaisuja edellä mainittuihin seikkoihin. Salminen kommentoi seuraavasti:

”Kyllä mä näen tosi paljon ikään kuin niinku hyötyjä siinä ja sitten jotenkin ehkä se semmonen ymmäryks, että mitä enemmän me tuodaan, oli se sitten kirjasto tai museo tai mikä vaan ikään kuin sinne nuorten arkeen. Niin niistä myös häviää ehkä se semmoinen elitistinenkin leima vaikka että ei nää kuulu mulle tai että jos se tuodaan niinku helpoksi ja lähelle, niin ehkä se kynnys sitten mennä ihan fyysisesti vaikka sinne kirjastoon niin se madaltuu.”

Mielestämme Salminen tiivistää huomioissaan ne piirteet, joihin nuortenkirjastotyön arvot vastaavat. Jalkautuvan nuortenkirjastotyön on tarkoitus tuoda tasa-arvoisesti kirjastopalvelua kaikille ja lisätä tietämystä niiden käytöstä ja laajuudesta uudella tavalla. Puheessaan Salminen tuo esille uskovansa yhteistyön mahdollisuuksiin toteuttaa näitä tavoitteita.

Salminenkin toivoo, että jalkautuvassa kirjastotyössä osana olisi nuorten medialukutaidon ja tiedonhakutaitojen lisääminen. Hänestä nuoret kaipaisivat apua esimerkiksi feikkiuutisten tunnistamiseen. Parhaillaan hän havaitsee nuorissa paljon kritiikkittömyyttä median suhteen.

Moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta Salmiselta löytyy paljon näkemystä. Nuorisopalveluiden vahvuutena yhteistyöhön hän korostaa kohtaamisen taitoja ja nuorisopalveluiden hakkuutta moniammatilliseen yhteistyöhön. Salminenkin painottaa haastattelussa nuorille tutun ja nuorten kohtaamista osaavan työntekijän merkitystä. Hänestäkin työntekijä voisi toimia molemmissa palveluissa samanaikaisesti. Salmisella ja Hernelahdella on siis paljon keskenään samankaltaisia ajatuksia liittyen moniammatilliseen yhteistyöhön.

Salmisesta yhteistyössä tärkeää olisi keksiä ratkaisut mahdollisiin ongelmiin yhdessä. Nuoriso- ja kirjastopalveluissa asioita saatetaan hänen mukaansa lähestyä eri kulmista, mutta tärkeintä on oppia yhdessä. Yhteistyössä hänen mukaansa nuoret voidaan nähdä palveluiden yhteisinä

asiakkaina, niin hyvässä kuin pahassa. Salmisen näkemys tukee kokemustamme, että vaikka palvelut eroavatkin toisistaan, yhteinen kohderyhmä johtaa palvelut ottamaan samankaltaisia asioita huomioon toiminnassaan.

Haasteiksi yhteistyössä Salminenkin nostaa esille resursseihin liittyvät seikat. Hänestä kirjastoilla on vähäiset resurssit erityisesti henkilökunnan määrän suhteen. Kehittämistyömme kannalta oleellista on, että hän kokee juuri jalkautuvan kirjastotyöntekijän puutteen olevan isoin haaste. Haasteeksi hän nostaa esille myös organisaatorakenteet. Kirjaston ja nuorisotilojen työntekijöillä on erilaiset työajat, mikä saattaa luoda haasteita yhteistyön toteuttamiseen.

Salmisen mielestä nuorisotiloihin jalkautuva nuortenkirjastotyö tulisi tuoda tiloihin luontevasti. Hän ehdottaa käytännön ideana esimerkiksi lukukassien tuomista tiloihin. Salminen kertoo, että jalkautuvaa kirjastotyötä on tiloilla jonkin verran toteutettukin. Kaikki arkinen yhteistyö ei silti aina näyttäydy esihenkilötasolle asti.

Jalkautuva kirjastotyö voisi onnistuessaan Salmisen mukaan jopa johtaa lukutaidon vahvistumisen kautta antamaan apua nuorten häiriökäyttäytymiseen. Palveluiden näkyvyyden parantaminen voisi madaltaa myös kynnystä niiden käytölle.

5.2 Benchmarking-menetelmällä kerättyä materiaalia

Benchmarking-menetelmällä tutustuimme aiempaan materiaaliin jalkautuvasta kirjastotyöstä. Jalkautumista on välillä kutsuttu kirjastopalveluiden sivuilla myös liikkuvaksi kirjastotyöksi (Maskun kunta 2023a). Me käytämme omassa yhteistyömallissa käsitettä jalkautuva kirjastotyö.

Hyödynsimme benchmarking-menetelmää lopulta eri tavalla, kuin olimme aluksi suunnitelleet. Se soveltui parhaiten vertailemaan valittujen benchmarking-kohteiden välisiä piirteitä. Tämä johtui siitä, ettei Stoorin aiemmasta jalkautuvasta kirjastotyöstä ole jäänyt oikeastaan kirjallista materiaalia. Tämä teki Stoorin jalkautuvan kirjastotyön vertaamisesta muiden tahojen tekemään jalkautuvaan kirjastotyöhön haastavaa.

Stoorissa jalkautuvaa kirjastotyötä on aiemmin toteutettu esimerkiksi niin kutsuttujen pikkukirjastojen avulla. Stoori on luonut Turun Nuorten taide- ja toimintatalo Vimmaan ja Turun Hansakorttelin ostoskeskuksen nuorisotiloihin nuorille pienen nuortenkirjakokoelman. Nuoret voivat lainata näistä kohteista itselleen luettavaa luottamusperiaatteella, eli ilman perinteistä kirjastokorttia vaativaa lainausmenetelmää. (Turun kaupunki 2023a.)

Suomen eri kunnissa on kuitenkin tehty jalkautuvaa kirjastotyötä. Maskun kunnassa on tarjolla kirjakassipalvelu maskulaisille asiakkaille, jotka eivät esimerkiksi sairauden tai iän vuoksi pääse itse kirjastoon. Asiakkaan toiveiden mukaan valitut kirjat toimitetaan suoraan kotiovelle. Valittavana on myös muun muassa elokuvia, lautapelejä ja musiikkia. (Maskun kunta 2023b.) Maskun kunnassa on lisäksi käytössä kirjastopyörä (Kuva 1), jolla toteutetaan liikkuvaa kirjastotyötä. Kirjastopyörä kiertää esimerkiksi kouluja ja päiväkoteja. (Maskun kunnankirjasto 2023.)

Kuva 1. Maskun kirjastopyörä

Kirjastopyörä on hyvä esimerkki jalkautuvasta kirjastotyöstä, mutta sen toiminnan kohderyhmänä ovat pääosin lapset. Opinnäytetyössämme haluamme kohdistaa jalkautuvaa kirjastotyötä enemmän nuoriin. Kirjastopyörällä on kuitenkin hyvä tavoite tuoda kirjaston palveluja lähemmäs asiakkaita.

Espoon kirjastolla on käytössä elämysauto Väkky. Väkky on kaikille espoolaisille avoin tapahtumatila, joka tukee erilaisten yhteisöjen toimintaa. Elämysauton voi varata maksutta järjestöjen, seurojen, oppilaitoksien ja muiden ryhmien omiin tapahtumiin. Väkky kulkee sinne, missä ihmiset ja tapahtumat ovat. Se on suunniteltu multimedia-autoksi, ja sen sisustusta voi muunnella esimerkiksi erilaisilla huonekaluilla. Espoon alueen kouluilla Väkky käy aamupäivisin, mutta muuten sen voi tavata tapahtumissa. Elämysauto on ollut mukana muun muassa Priden puistojuhlissa ja kyläfestareilla, sekä sitä on käytetty tilana kirjavinkkauksissa, elokuvailloissa, nukketatterissa ja pakopeleissä. (Helmet 2022.)

Turun kirjastollakin on kirjastoauto, joka toimii pääasiassa normaalin kirjaston tavoin. Turun kirjastoauto on kuitenkin ollut mukana kirjastoautokiertueella, jonka tavoitteena on ollut tuoda taideohjelmaa ympäri Turkua. Kirjastoautokiertue toteutettiin ensimmäisen kerran kesäkuussa ja uudestaan elokuussa 2023. Taideohjelmanumerot olivat kaikille avoimia ja maksuttomia, ja elokuussa niihin kuului muun muassa musiikkiesityksiä, improvisoitua katuteatteria ja sirkusesityksiä. Toiminnalla haluttiin elävöittää asuinalueita, ja mahdollistaa taiteen ja kulttuurin kokemista yllättävissäkin paikoissa osana arkea. (Turun kaupunki 2023b.)

Ruskon kunta haki toukokuussa 2023 työntekijää uuteen tehtävään nuortenkirjastotyöhön. Tehtävään kuuluu nuortenkirjastotyön toteuttaminen eri muodoissa, mutta erityisesti eri lukutaitojen edistäminen ja mediakasvatus. Kirjaston toimipisteiden lisäksi työskentelyä on mahdollisesti muualla kunnan alueella esimerkiksi kouluissa ja nuorisotiloilla. Tehtävään hakijalta toivotaan kiinnostusta nuorten maailmasta ja joustavaa työskentelyä nuorten sekä nuorten kanssa toimivien kanssa. Hyvät yhteistyö- ja organisointitaidot ovat tärkeitä työntekijälle, sillä Ruskon kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä muun muassa nuorisopalvelujen kanssa. Lisäksi joustavuus, itseohjautuvuus ja ohjausvalmiudet ovat edellytyksenä tehtävässä menestymiselle. (Ruskon kunta 2023.)

Benchmarking-menettelymäämmen varten löysimme lopulta vähemmän vertailukohteita, mitä alun perin olimme suunnitelleet. Tämä vaikeutti benchmarkingin toteuttamista ja koemme, että vähäinen dokumentoidun materiaalin löytäminen jalkautuvasta kirjastotyöstä, erityisesti jalkautuvasta nuortenkirjastotyöstä, vaikutti benchmarkingin lopulliseen tulokseen vähentämällä benchmarkingin avulla saatujen ideoiden määrää.

Benchmarkingin avulla voimme huomata, että jalkautuvaa kirjastotyötä voidaan toteuttaa eri kohderyhmille, kuten lapsille, nuorille tai oikeastaan kaikenlaisille ihmisille. Tutuimpia jalkautumisen tapoja ovat kirjastopyörä, kirjakassipalvelu tai kirjastoauto, mutta uudenlaisia malleja jalkautumiseen kehitetään jatkuvasti. Uusimmista jalkautumisen työn malleista ei vain ole vielä materiaalia kaikkien saatavilla.

Benchmarkingilla keräsimme materiaalia erilaisista jalkautuvan kirjastotyön muodoista, ja tutustuimme muun muassa Espoon elämysauto Välkkyyn ja Turun kirjastoautoon. Turussa kirjastoauto keskittyy ennemminkin tavalliseen kirjastotyöhön verrattuna Espoon kirjaston autoon. Toisaalta Espoossa autoa kutsutaankin elämysautoksi. Kirjastoautot ja elämysautot kertovat siitä, että kirjastotyötä voidaan toteuttaa hieman erikoisillakin ideoilla. Näin kulttuuria ja

kirjoja tuodaan lähemmäs ihmisiä. Turun kirjastoautoakin on hyödynnetty taiteen levittämisessä. (Turun kaupunki 2023b.)

Kirjastoauton avulla on helpompi tuoda kirjastotyötä isommin ihmisten saataville verrattuna kirjastopyörään tai kirjakassiin, jotka ovat tarkoitettu pienemmälle joukolle. Kirjastoauto on parempi vaihtoehto isompiin tapahtumiin tai säännölliseen isolle ryhmälle suunnattuun jalkautuvaan kirjastotyöhön. Kirjastopyörän tai kirjakassin tapainen toiminta sopii paremmin pienempiin tapahtumiin tai esimerkiksi kouluille ja päiväkoteihin. Kirjastopyörä ja kirjakassi voisivat toimia hyvänä vaihtoehtona jalkautuvassa nuortenkirjastotyössä. Erityisesti kirjakassipalvelua voitaisiin hyödyntää arkisemmassa jalkautuvan nuortenkirjastotyön yhteistyössä nuorisotilojen kanssa. Nuorten toiveita kysyttäisiin etukäteen ja pyörän mukana tai kirjakassilla ne tuotaisiin nuorille nuorisotiloihin tai jalkautumistapahtumiin.

Huomasimme, että vähäisen jalkautuvasta työstä tehdyn kirjallisen materiaalin lisäksi, esimerkiksi toteutetusta jalkautuvasta kirjastotyöstä olivat keskenään melko samankaltaisia. Tämä vaikeutti entisestään benchmarkingin tulosten hyödyntämistä kehittämistyömme lopulliseen tuotokseen. Huolimatta siitä, että laajensimme benchmarkingia ulottumaan keskenään erilaisiin paikkakuntiin ja sijainniltaan myös Varsinais-Suomen ulkopuolelle, suurin osa dokumentoidusta jalkautuvasta kirjastotyöstä oli sisällöltään ja toteutukseltaan edelleen samankaltaista.

6 TUOTOS

Tässä kappaleessa esittelemme lopullisen opinnäytetyömme tuotoksen. Tuotoksemme on yhteistyömalli Stoorin ja Turun nuorisopalveluiden välille. Tuotoksemme tarkoituksena on toimia jalkautuvan kirjastotyön pohjana ja herättää ajatuksia systemaattisemmasta yhteistyöstä. Olemme kappaleen loppuun havainnollistaneet yhteistyömallia kuvion muodossa.

Tuotoksemme pohjautuu aiemmissa kappaleissamme esittämiimme tuloksiin. Tulokset pohjautuvat aineistonkeruumenetelmissämme kerättyyn analysoituun materiaaliin. Tuotos on rakennettu ottaen huomioon kentällä toimivien näkemykset yhteistyöstä. Yhteistyömallia ei ole testattu vielä käytännössä, mutta se antaa toimintaohjeita käytännön toteuttamisen varalle.

Yhteistyömalli

Lähestyimme yhteistyömallia tiivistämällä sen tärkeimmät ideat ja käytännön toteutusehdotukset kuvioon, jota nuorisotiloissa kirjastopalveluiden työntekijät voivat hyödyntää. Tuotoksemme on siis yhteistyömalli kuvion muodossa, joka hyödyntää haastatteluista ja benchmarkingilla kerättyä materiaalia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä.

Kuviossa on esitetty yhteistyömallin pääpiirteet ja sen tärkeimmät elementit, ja avattu tärkeimpiä ominaisuuksia tarvittavalla lisätiedolla. Yhteistyömallin kulmakiviä ovat moniammatillisen yhteistyön vaatimukset, nuorisotilan hyödyntäminen jalkautuvan kirjastotyön toteutuspaikana, nuorten roolin avaaminen kokonaisuudessa ja jalkautuvan nuortenkirjastotyön käytännön toteuttamisen ideat. Yhteistyömallin kulmakivet on esitetty kuviossa neljässä laatikossa.

Ensimmäisessä kuvion laatikossa (Kuvio 1) vastataan kysymykseen ”Mitä yhteistyö vaatii?”. Moniammatillisessa yhteistyössä vaaditaan yhteinen tavoite toiminnalle ja selkeää työnjakoa. Käytännön asioista esimerkiksi yhteisistä työajoista sopiminen helpottavat yhteistyön tekemistä. Jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteutuksen ideoita olisi tärkeää miettiä yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö jalkautuvassa nuortenkirjastotyössä vaatii motivaatiota nuorten kanssa tehtävään työhön. Yhteistyö vaatii lisäksi resurssien suunnittelua, jotta toiminnasta saadaan mahdollisimman tehokasta.

Seuraava laatikko kuviossa (Kuvio 1) kertoo nuorisotilan hyödyntämisestä toteutumisympäristönä. Nuorisotilan hyötynä on niiden nuorien tavoittaminen, jotka eivät muuten hakeutuisi kirjastopalveluiden piiriin. Jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttaminen nuorisotiloissa tuo nuorille mahdollisuuden tutustua kirjallisuuteen matalalla kynnyksellä.

Seuraavaksi kuviossa vastataan kysymykseen ”Mikä on nuorten rooli?”, jota on avattu kolmannessa laatikossa (Kuvio 1). Nuorella on tärkeä rooli yhteistyössä, sillä nuori on molempien palveluiden asiakas ja toimii yhteistyön tarjoaman toiminnan keskiössä. Jalkautuvan nuortenkirjastotyön yhteistyössä kommunikointi on tärkeää. Nuorten mielipiteitä täytyy kuunnella, ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta toiminnasta. Nämä ovat tärkeitä myös nuorten osallisuuden parantamisen kannalta. Tavoitteena on saada jalkautuvista työntekijöistä tuttuja kasvoja nuorille, ja sitä kautta heistä muodostuu nuorille turvallisia aikuisia.

Viimeisessä laatikossa (Kuvio 1) esitellään käytännön toteuttamishdotuksia jalkautuvalle nuortenkirjastotyölle nuorisotiloissa. Benchmarkingin avulla saatiin tietää, että kirjastopalvelut ovat toteuttaneet jalkautuvassa työssään kirjakassien viemistä asiakkaille ja Stoorikin ylläpitää kahta nuorille tarkoitettua pikkukirjastoa Turun keskustassa. Tällaisten kirjakassien ja pikkukirjastojen viemistä ehdotettiin laajemminkin Turun nuorisotiloille. Laatikosta tulee ilmi, että haastatteluissa ehdotettiin nuorten lukumotivaation lisäämistä myös tuomalla jalkautumiseen mukaan sosiaalisen median vaikuttajia ja lukukilpailuja palkinnoilla. Laatikossa on otettu huomioon haastatteluissa ilmi tulleet toiveet nuorten medialukutaitojen parantamisesta ja yleisen tietoisuuden lisäämisestä kirjastopalveluista.

Yhteistyömalli

Stoorille ja nuorisopalveluille

Mitä yhteistyö vaatii?

- Yhteinen tavoite toiminnalle ja selkeä työnjako.
- Yhteisistä työajoista ja muista käytännön asioista sopiminen.
- Ideoita jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteutukseen mietitään yhdessä.
- Motivaatiota nuorten kanssa tehtävään työhön.
- Resurssien suunnittelua.

Miten nuorisotilaa hyödynnetään toteutumisympäristönä?

- Tavoitetaan myös nuoria, jotka eivät hakeutuisi kirjastopalveluiden pariin muuten.
- Matalankynnyksen tutustuminen kirjallisuuteen.

Mikä on nuorten rooli?

- Nuori on molempien palveluiden asiakas ja kaiken toiminnan keskiössä.
- Kommunikointi: nuorten mielipiteiden kuuntelu ja palautteenantokanavan mahdollisuus.
- Tärkeää on tehdä jalkautuvien työntekijöiden kasvot tutuiksi → turvallinen aikuinen.

Miltä jalkautuminen voi käytännössä näyttää?

- Pikkukirjastojen ja kirjakassien vieni nuorisotiloihin.
- Lukukisailut palkinnoilla.
- Sosiaalisen median vaikuttajien hyödyntäminen.
- Medialukutaitojen lisääminen.
- Kirjaston palveluiden näkyvyyden ja niihin kohdistuvan tietoisuuden lisääminen.

Kuvio 1. Yhteistyömalli Stoorille ja nuorisopalveluille

7 YHTEENVETO

Tässä kappaleessa kokoamme yhteen kehittämistyömme kokonaisuuden. Kerromme, koemme vastanneemme kehittämiskysymyksiimme, ja millaisena näemme työmme kokonaisuuden. Lopuksi avaamme vielä, millaista palautetta tilaajamme on meille antanut ja mitä työsämme voi lähteä vielä jatkokehittämään tulevaisuudessa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Millaisena kirjastotyö voi näyttäytyä nuorisotiloissa?
2. Miten nuortenkirjastotyötä voidaan toteuttaa paremmin nuorisotiloissa?

Koemme, että vastaamme kehittämistyössämme kysymykseen, millaisena kirjastotyö voi näyttäytyä nuorisotiloissa. Saimme kentältä toimivilta aiheesta haastattelujen kautta paljon arvokasta materiaalia. Haastatellut jakoivat ideoitaan ja konkreettisia ehdotuksia jalkautuvan nuortenkirjastotyön sisällöstä nuorisotiloissa.

Tiedämme kehittämistyön perusteella, että nuorisotiloissa tehtävän nuortenkirjastotyön tulisi sisältää elementtejä medialukutaidosta, opettaa kirjastopalveluiden laajuudesta, käytöstä ja hyödyntämisestä, sekä sisältää kirjastotyöntekijöiltäkin nuorten kohtaamisen taitoja. Jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamiseen nuorisotiloissa löytyi myös haastatteluissa uusia ja jo osittain käytössä olevia käytännön toteuttamisideoita eri haastateltavilta. Tämän takia koemme kehittämistyömme vastaavan ensimmäiseen kehittämiskysymykseemme.

Kysymykseen nuortenkirjastotyön toteuttamisesta paremmin nuorisotiloissa puolestaan vastaamme kehittämistyössämme osittain. Kehittämistyössämme olemme saaneet tietää, että aiempaan jalkautuvaan kirjastotyöhön on oltu usein tyytyväisiä. Tästä huolimatta benchmarkkaamaamme materiaalia voitiin käyttää tarkastelemaan jalkautuvaa kirjastotyötä lähinnä yleisellä tasolla. Emme siis voineet hyödyntää materiaalia parantamaan jalkautuvan nuortenkirjastotyön toteuttamista erityisesti nuorisotiloissa. Kokonaisvaltaiseen parantamiseen olisi vaadittu laajempi kuva jo toteutetusta jalkautuvasta nuortenkirjastotyöstä nuorisotiloilla. Kehittämistyössämme saimme tietää, millaista ylipäättään olisi hyvä nuorisotiloihin tuotava jalkautuva nuortenkirjastotyö, emmekä miten jo tehtyä työtä tulisi parantaa.

Kokonaisuutta tarkastellessa onnistuimme luomaan käyttökelpoisen yhteistyömallin ja löysimme erityisesti haastattelumenetelmällä uutta informaatiota, jota tilaajamme voi hyödyntää.

Kehittämistyömme antaa myös näkyvyyttä jalkautuvalle nuortenkirjastotyölle ja nuorten lukemisen tärkeydelle yhteiskunnallisella tasolla. Koemme nuorisotiloissa olevan potentiaalia soveltua hyvin jalkautuvaan nuortenkirjastotyöhön.

Nuorisotilat tavoittavat tasa-arvoisesti joukon erilaisia nuoria. Jalkautumisen kannalta positiivisena ominaisuutena voidaan nähdä myös, että nuorisotilat ovat paikkoja joihin nuoret hakeutuvat viettämään aikaa omasta tahdostaan. Toivomme, että näin jalkautuvan nuortenkirjastotyön ympärille voi rakentua vapaaehtoisuuteen miellettyä asenne.

Tuotostamme yhteistyömallia voi tuki kehittää vielä tulevaisuudesta entisestään. Jalkautuvan kirjastotyön vakiinnuttaessa paikkaansa osana kirjastopalveluiden toimintaa benchmarkattavaa materiaalia on todennäköisesti tulevaisuudessa hyödynnettävissä enemmän. Haastatteluja voi laajentaa entisestään ulottumaan vielä isompaan joukkoon palveluiden työntekijöitä.

Tilajamme on kertonut kehittämistyömme vastanneen heidän tarpeisiinsa. Kehittämistyösämme olemme ottaneet tarpeeksi laajasti huomioon osallisuuden, jalkautuvan työn kokonaisuuden ja lukemisen tärkeyden. Työllämme on tilajallemme konkreettinen tarve. Tutkimusmenetelmillä on tuotu esiin sekä uusia oivalluksia, että vahvistettu tilajalla jo tiedossa olevia oletuksia.

Stoori voi soveltaa kehittämistyömme sisältöä tarvittaessa yhteistyöhön Turun eri nuorisotilojen kanssa. Yhteistyömalli on toteutettu Stoorin sijainnin vuoksi erityisesti Turun nuorisotilojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Siitä huolimatta, että yhteistyömallia ei olla päästy vielä käyttämään käytännössä, voimme tyytyväisenä todeta, että ajatus kirjastopalveluiden ja nuorisopalveluiden yhteistyöstä sai kentältä positiivisen vastaanoton.

LÄHTEET

- Brierley, Craig 2023. Childhood Reading Habits Boost Brain and Mental Health in Teens. Uutinen 28.7.2023. Viitattu 20.10.2023. <https://neurosciencenews.com/child-reading-teen-mental-health-23545/>
- Duunitori 2023. Kirjastonhoitaja – Avoimet työpaikat. Viitattu 22.11.2023. <https://duunitori.fi/tyopaikat/ammatti/kirjastonhoitaja>
- Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo & Puuronen, Anne 2016. Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Helmet 2022. Elämysauto Väkky. Viitattu 30.10.2023. [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Elamysauto_VALKKY\(64798\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Elamysauto_VALKKY(64798))
- Hietanen, Mervi 2019. Lasten ja nuorten kirjastotyö PiKe-alueella – lämmöllä lukemisen tukena. (E-kirja.) Helsinki: Grano Oy. Viitattu 13.11.2023. <https://akepike.fi/wp-content/uploads/2019/11/Lanu-kirja.pdf>
- Juntunen, Iina & Kakko, Milla & Kivari, Simo 2017. Uteliaisuus toisten työtä kohtaan kantaa pitkälle. Kokemuksia Löytävästä nuorisotyöstä Jyväskylältä ja Oulusta. Teoksessa Iina Juntunen & Susanna Ylimys (toim.) Askelmerkkejä Löytävään nuorisotyöhön. Nuorisotyötä asemilla, kaduilla ja kauppakeskuksissa. Helsinki: Aseman Lapset ry, 59–66.
- Juntunen, Iina & Kivari, Simo & Ylimys, Susanna 2017. Johdanto: Nuorten elinympäristö ja vapaa-ajanvietto muuttuvat, pysykö nuorisotyö muutoksen kyydissä? Teoksessa Iina Juntunen & Susanna Ylimys (toim.) Askelmerkkejä Löytävään nuorisotyöhön. Nuorisotyötä asemilla, kaduilla ja kauppakeskuksissa. Helsinki: Aseman Lapset ry, 9–21.
- Juntunen, Iina & Turkka, Heikki & Ylimys, Susanna 2017. Vuorovaikutusta ja yhteisten tavoitteiden tunnistamista. Teoksessa Iina Juntunen & Susanna Ylimys (toim.) Askelmerkkejä Löytävään nuorisotyöhön. Nuorisotyötä asemilla, kaduilla ja kauppakeskuksissa. Helsinki: Aseman Lapset ry, 46–50.
- Juvonen, Sanna 2019. Moniammatillisuus rikastaa asiantuntijan työtä. Teoksessa Kaarina Mönkkönen & Taru Kekoni & Aini Pehkonen (toim.) Moniammatillinen yhteistyö – Vaikeuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus, 238–239. Viitattu 17.10.2023. <https://doi.org/10.33336/aik.85715>
- Kangas, Pirjo 2021. Suomen kirjastoseura. Tutkijat pohtivat, miksi nuoret eivät lue. Viitattu 20.10.2023. <https://suomenkirjastoseura.fi/kirjastolehti/tutkijat-pohtivat-miksi-nuoret-eivat-lue/>
- Kinnunen, Viljami 2015. Nuorisotyön tavoitteet ja perustat. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Viljami Kinnunen & Ronnie Djupsund (toim.) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5, 55–70.
- Kontio, Mari 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Viitattu 10.10.2023. <http://www oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>

- Korsoff, Elisa 2020. Kirjastonuorisotyöllä on merkitystä. Nuorisotyö-lehti 24.11.2020. Viitattu 25.9.2023. <https://nuorisotyolehti.fi/kirjastonuorisotyolla-on-merkitysta/>
- Lasten ja nuorten säätiö 2020. Kysely: Nuoret lukisivat enemmän, jos löytäisivät houkuttelevampaa luettavaa. Viitattu 11.10.2023. <https://www.nuori.fi/2020/08/19/kysely-nuoret-lukevat/>
- Lastenkirjainstituutti 2023. Lukututkimus. Viitattu 9.10.2023 <https://lastenkirjainstituutti.fi/asiantuntijapalvelut/tutkimus/lukututkimus>
- Lukuliike 2023a. Lukuliikkeen tausta. Viitattu 19.9.2023. <https://lukuliike.fi/lukuliikkeen-tausta/>
- Lukuliike 2023b. Tavoitteena monilukutaito. Viitattu 21.9.2023. <https://lukuliike.fi/kansallinen-lukutaito-ohjelma/kansallinen-lukutaitostrategia-2030-2/tavoitteena-monilukutaito/>
- Lundén, Merja. Suullinen tiedonanto. 9.11.2023
- Majonen, Virva 2020. Lukemaan innostamassa. Nuorten lukemismotivaation vahvistaminen. Teoksessa Seija, Tuovila & Leila, Kairaluoma & Virva Majonen (toim.) Luku- ja kirjoitustaidon pedagogiikka yläkouluun. Rovaniemi: Pohjolan palvelut oy, 128–137. Viitattu 16.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-206-1>
- Maskun kunnankirjasto 2023. Facebook-päivitys 7.8.2023. Viitattu 26.9.2023. <https://www.facebook.com/maskunkunnankirjasto/posts/pfbid0Jd774qop8ruCmsFCAA-VeWWYNXg2eKmcTyC4tWhyr98V2LDTYpeZA4YfoJJ2REegFl>
- Maskun kunta 2023a. Kirjastopalvelut. Viitattu 19.10.2023. <https://www.masku.fi/vapaa-aika/kirjastopalvelut/>
- Maskun kunta 2023b. Kirjastopalvelut. Palvelut. Viitattu 26.9.2023. <https://www.masku.fi/vapaa-aika/kirjastopalvelut/palvelut/>
- Nuorisolaki 1285/2016.
- Nuorisotutkimusseura ry 2015. Monitoimitalo nuorten toimintaympäristönä. Viitattu 12.11.2023. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/monitoimitalo-nuorten-toimintaymparistona>
- Nuorten Helsinki 2023. Jalkautuva nuorisotyö. Viitattu 23.9.2023. <https://nuorten.hel.fi/terveys-ja-hyvinvointi/tukea-ja-vetoapua/stadin-jalkautujat/>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3 painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Opetushallitus 2021. Lukutaito luo tasa-arvoa ja hyvinvointia. Viitattu 22.9.2023. <https://www.oph.fi/fi/blogi/lukutaito-luo-tasa-arvoa-ja-hyvinvointia>
- Ruskon kunta 2023. Nuortenkirjastonhoitajan vakituinen toimi. Viitattu 30.10.2023. <https://rusko.fi/2023/05/nuortenkirjastonhoitajan-vakituinen-toimi/>
- Stenvall, Elina 2020. Osallisuutta ja osallistumista. Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa. Ymmärrys lasten osallisuudesta. Helsinki: Sosiaali ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:27. Viitattu 17.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7160-8>

- Suomen YK-liitto 2023. Kansainvälinen lukutaitopäivä. Viitattu 22.9.2023. <https://www.yk-liitto.fi/tapahtumat/yk-paivat/kansainvalinen-lukutaitopaiva>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 23.9.2023. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- Suomen sosiaali- ja terveys ry 2018. Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. Viitattu 23.9.2023. <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>
- Tieteen Termipankki 2015. Monilukutaito. Viitattu 22.9.2023. <https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Kielitiede:monilukutaito>
- Timperi, Tiina 2022. Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen. Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:22. Viitattu 11.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5399-4>
- Toiviainen, Sanna & Brunila, Kristiina 2021. Emerging Multi-Professional Assemblages of Youth Guidance and Support Producing the Resilient and Future Oriented Citizen. *Nordic journal of transitions, careers and guidance*. Viitattu 17.10.2023. <https://doi.org/10.16993/njtcg.28>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Aineiston määrä ja hankinta laadullisessa tutkimuksessa. 1 painos. Helsinki: Tammi
- Tuomi, Pirjo 2016. Lukeminen edistää hyvinvointia ja terveyttä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 5. Viitattu 26.9.2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201602267835>
- Turun kaupunki 2022. Kirjasto on rajaton ja ajaton. Viitattu 3.10.2023. https://www.turku.fi/uutinen/2022-03-15_kirjasto-rajaton-ja-ajaton
- Turun kaupunki 2023a. Hansa ja Vimma. Viitattu 13.11.2023. <https://www.turku.fi/hansa-ja-vimma>
- Turun kaupunki 2023b. Kirjastoautokiertue tuo maksutonta taideohjelmää kirjastoauton-pysäkeille elokuussa. Viitattu 31.10.2023. https://www.turku.fi/uutinen/2023-08-04_kirjastoautokiertue-tuo-maksutonta-taideohjelmää-kirjastoauton-pysäkeille
- Turun kaupunki 2023c. Nuorille. Viitattu 7.11.2023. <https://www.turku.fi/turun-kaupunginkirjasto/palvelut/nuorille/nuorille>
- Turun kaupunki 2023d. Nuorisotilat. Viitattu 11.10.2023. <https://www.turku.fi/nuorisotilat>
- Turun kaupunki 2023e. Pääkirjaston nuorten alue Stoori 2023. Viitattu 7.11.2023. <https://www.turku.fi/paakirjaston-nuortenalue-stoori>
- Turun kaupunki 2023f. Syvälahden monitoimitalo. Viitattu 12.1.2023. <https://www.turku.fi/toimipaikat/syvalahden-monitoimitalo>
- Turun Sanomat 2023. Turun nuorisotyöntekijät jalkautuvat jälleen nuorten pariin koulujen päätöspäivänä. Viitattu 18.10.2023. <https://www.ts.fi/uutiset/5997981>
- Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Laadullinen tutkimusmenetelmä käytännössä. Tutkimus-haastattelu aineistona. 4 painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yle 2021. Lasten ja nuorten lukutaito on eriytynyt – eroja yritetään kaventaa uudella strategialla. Viitattu 19.9.2023. <https://yle.fi/a/3-12189662>

Yle 2022. Kirjastoon juhlallisista puheista avattu nuorisotila olikin iso virhe – suurin osa nuorista on lähtenyt ja loputkin haluavat muualle. Viitattu 26.9.2023. <https://yle.fi/a/3-12622510>

Yle 2023a. 14-vuotias Alma Hurme lukee vain englanniksi. ”Suomeksi samat kirjat saattavat kuulosta vähän hassuilta.” Viitattu 15.10.2023. <https://yle.fi/a/74-20043198>

Yle 2023b. Nuorten mielestä lukeminen on vaivalloista, kertoo tutkija: ”Pitää itse kuvitella kaikki.” Viitattu 6.10.2023. <https://yle.fi/a/74-20046420>

Yle 2023c. TikTok nostaa kirjojen myyntiä ja tekee kirjailijoista tähtiä – ”Sellainenkin, joka ei ole vielä lukija voi innostua kirjoista.” Viitattu 20.10.2023 <https://yle.fi/a/74-20040918>

Yleinen kirjastolaki 1492/2016.

Haastattelut

Haastateltava 1 (H1). Videohaastattelu 04.10.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 2 (H2). Videohaastattelu 04.10.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 3 (H3). Videohaastattelu 04.10.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 4 (H4). Turku 28.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 5 (H5). Turku 28.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 6 (H6). Turku 28.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 7 (H7). Turku 29.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Haastateltava 8 (H8). Turku 29.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Hernelahti, Sanna 2023. Kirjastopalvelupäällikkö. Videohaastattelu 20.09.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

Salminen, Anna 2023. Nuorisopalvelupäällikkö. Videohaastattelu 20.10.2023. Haastattelija: Maisa Fyrqvist ja Frida Pietilä.

LIITTEET